

Antiquitates medicinae Aegyptiacas exercitatione academica / ... publico examini subjicient praeses Fridericus Boerner ... et respondens Paullus Fabri.

Contributors

Fabri, Pál.
Boerner, Friedrich, 1723-1761.
Universität Wittenberg.

Publication/Creation

Wittebergae : 'Stanno Schlomachiano', [1756]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/cnucdtsk>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

14359/B/1

B. V
18/6

BOERNER
—
—

1540 Ro

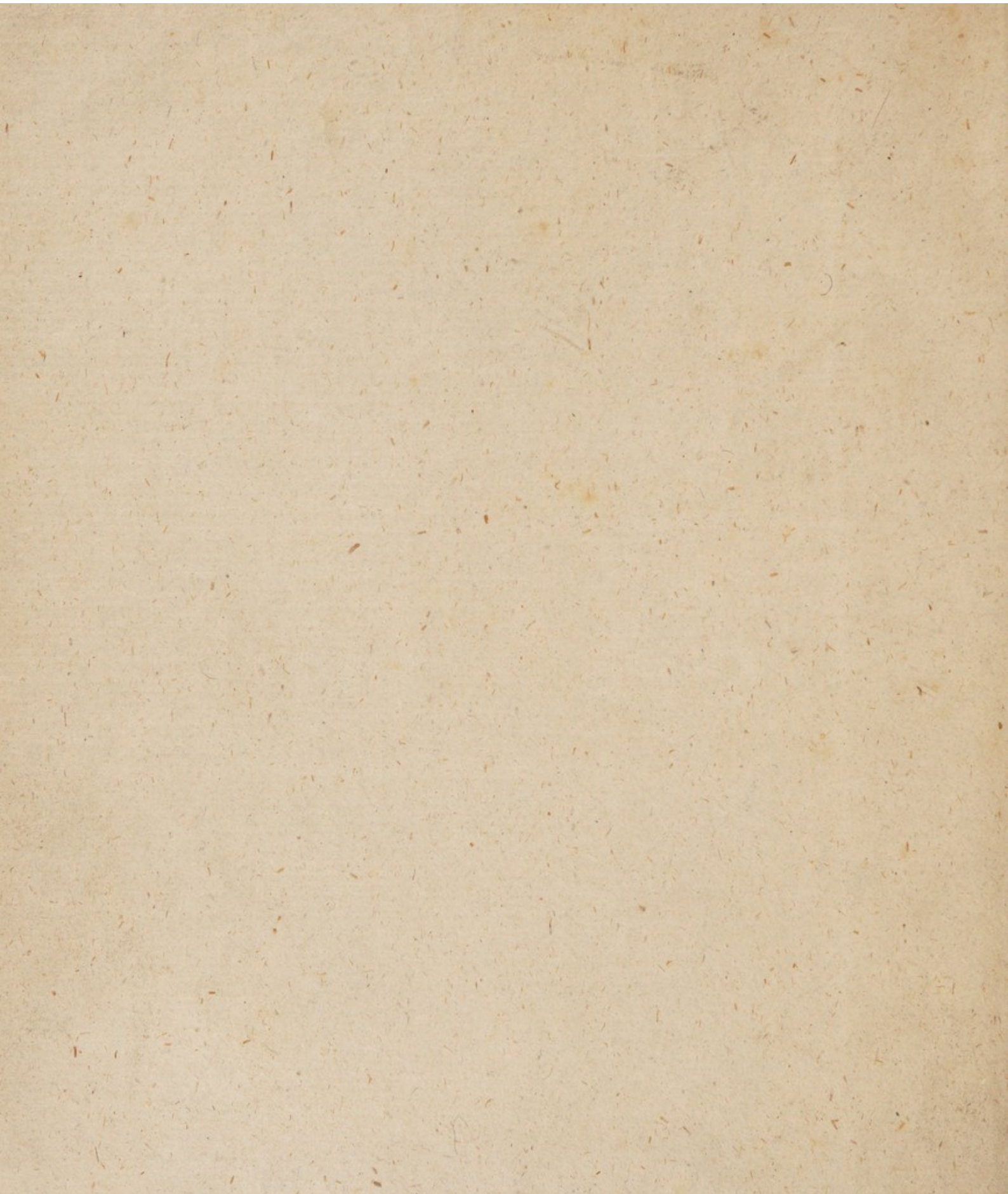
~~48.9.15~~

~~B247~~

26859

273

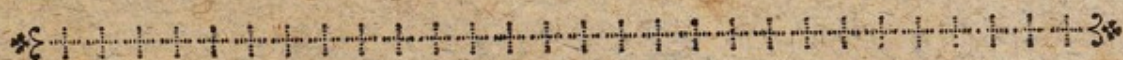
17/11

26, 8:9
5247

77

ANTIQUITATES
MEDICINAE
AEGYPTIACAS

EXERCITATIONE ACADEMICA

AD DIEM III MAI A. P. S. MDCLVI

IN AUDITORIO MAIORI

PUBLICO EXAMINI SUBIICIENT

PRAESES

FRIDERICVS BOERNER

MEDIC' DOCTOR ET PROF' PVBL' EXTRAORD

ACADEMIAE CAESAR' NAT' CVRIOS

ADSCRIPTVS CAET

ET

RESPONDENS

PAVLLVS FABRI

NEOSOL' EX HVNGARIS

S' THEOL' ET PHILOL' C

GIV' PANN' IN ACAD' WITTEB' A BIBLIOTH

CVM FIGVRIS AENEIS

WITTEBERGAE

STANNO SCHLÖMACHIANO

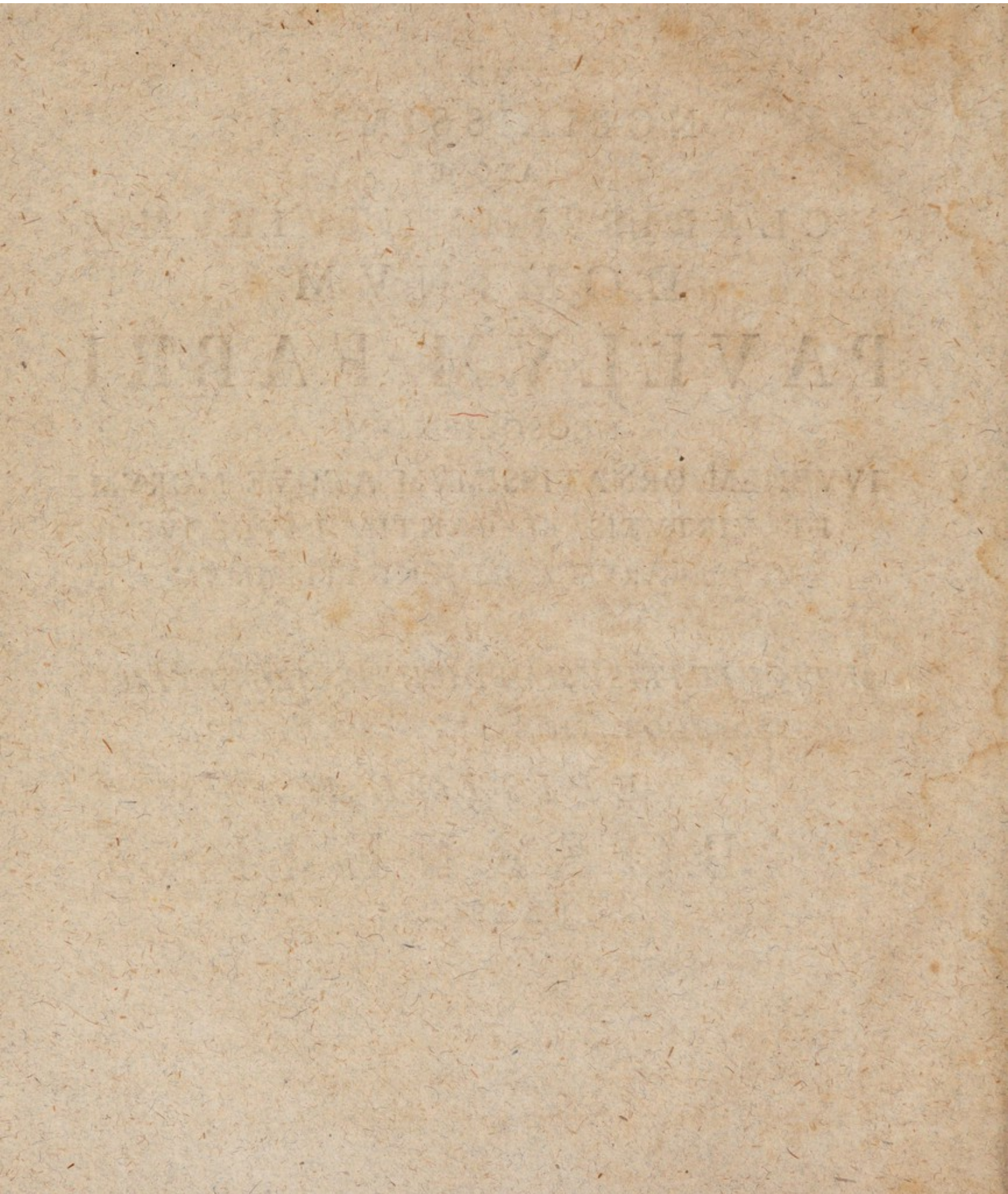

AD
NOBILISSIMUM
ATQUE
CLARISSIMUM VIRUM
DOMINUM
PAVLLVM FABRI

NEOSOLIENSEM
IUVENEM ORNATISSIMUM ATQUE MORVM
ET VIRTVTIS ELEGANTIA LAVDEQUE
LITTERARVM COMMENDATISSIMUM

DE
ANTIQUITATIBVS MEDICINAE AEGYPTIACIS
RESPONDENTIS SVBEVNTEM OFFICIA

EPISTOLA
BOERNERI
PRAESIDIS

QVI a primis inde temporibus, cum patrios reliquisses lares, nostram salutans Saxoniam, TVA me non solum beasti amicitia, ORNATISSIME FABRI, TV DVLCCE DECVS MEVM! verum huc etiam cum accederes, priuatorum laborum follertem TE exhibuisti sodalem, atque in meis, quae ad elegantiores Medicinam spectant, laboribus, auditorem assiduam, ita, ut fieri non potuerit, quin illico exoscularer ingenium rectum atque docile, animum virtutis studiosissimum, moresque TVOS ita eleganter formatos, ut nihil, nisi quod cum vera coniunctum est laude, expetendum existimes TIBI: nunc publicorum etiam laborum meorum praebes TE hodie mihi comitem, atque in cathedram mecum ascendis, praeclearamque TVAM facundiam, in publico veluti quodam profers teatro, defendentis in TE, unanimi applaudentium innixus turbae, suscipiens spartam; ita, hoc noui TVI in me fauoris documentum silentio si praeterirem, nae ego hominum omnium essem ingratus. Quamuis enim is ego quidem non sim, qui virtuti TVAE, per se iam iam corruscanti, addere splendoris aut laudum aliquid possit; hoc tamen, qui potiore veluti quodam TE possideo iure, et cui quotidiana est indolem istam TVAM paenitius intro-

spiciendi occasio, impetrare a me non possum, quo minus publice iam profitear, rarum esse inter nostri aevi iuvenes TVVM exemplum, qui praeter elegantiorum litterarum, solidioris doctrinae, atque sanctiorum disciplinarum studia, quibus TE tradidisti totum, antiquitatum etiam, prisca illius aevi deliciarum, quae, non nisi iis, qui obtusioris sunt ingenii, sordent, teneris amore, unitisque mecum viribus hac in arena quotidie militas, quinimmo auctor non solum sua forque mihi exstitisti, ut hoc in argumento, quod de Medicinae meae apud orientis populos olim statu, exponendum sumsi, pergerem; sed, ut verum fatear, in colligendis etiam hisce prisca splendoris thesauris, ipse auxiliatrices mihi praebuisti manus, ita, ut magnam partem TIBI tribuere iure TVO possim atque merito. Quae cum ita sint, facere non possum, quin ingenii TVI fructus, diligentiamque TVAM haecenus praestitam, et Inclutae TVAE Patriae, et Academiae nostrae, et TIBI, et mihi ex animo gratuler, spemque omnibus faciam certissimam, talem TE aliquando futurum, qualem exoptare sibi quisque, qui bonis litteris, qui Patriae TVAE, qui Academiae fauet, possit. Patriae autem profecto TVAE, *Hungariae*, eo lubentius hoc praesto officium, cum a primis inde temporibus, quo propius nosse coepi viros eruditos, adeo illius animo infederit meo amor, ut eam veluti magnorum ingeniorum semper habuerim foecundissimam felicissimamque matrem, et saepe ibi habitavit animus, quo corpore me venire illa fatorum prohibuit vis, qua omnis rerum humanarum feritur ordo. Quum enim non sane tam opum ac potentiae magnitudo, qua nec TVA caret *Hungaria*, florentes reddit atque beatas respublicas, quam virorum, regendi docendique arte bene atque accurate institutorum, copia: non sane possum, quin beatam praedicem *Hungariam*, cuius futurae quoque fortunae tot erectiora ingenia, quae in spem posteritatis apud nos etiam quotidie adolescunt, praeludere veluti videntur. Habet enim hoc *nostra Academia* singulare, quod prae multis aliis Patriae TVAE dederit ciues, qui prima apud nos sapientiae suae iecerunt fundamenta, postero vero die, publicae felici-

felicitationis apud nos pignora fuerunt, praesidia, columina. Permittes igitur, AMANTISSIME IUVENIS, ut, cum hoc gratulandi in me suscipiam officium, ex scriniis meis eos civium TVORVM colligam, in quibus, quae dicta sunt, quam maxime effulgent. Dicam, quantum fieri potest, brevissimis, *de Hungarorum atque Hungaricae Gentis ad ornandam Academiam nostram studio*, aut si mauis, *nostrae in Gentem TVAM Academiae meritis*; quo habeas exempla, non quae sequaris, sponte enim, sine calcaribus curris, sed quae sint TIBI in cursibus TVIS atque ad praeclara quaeuis gressibus, comites. Quod ut eo fiat curatius, quoslibet, certo quodam considerabo ordine. Et sic quidem

I) Sistendi sunt generoso sanguine nati, atque ex isto delibato Nobilitatis Hungaricae flore orti, qui viros apud TE protulit pace belloque magnos, immortalique apud aetatis suae homines atque posteros meritorum in rempublicam gloria clarissimos. Ex quibus inuenire licuit duo, qui propter virtutes domesticas, morumque elegantiam, ipsos apud nos quondam Academiae susceperunt fasces, atque RECTORES MAGNIFICI, quos dicimus, per aliquod tempus Academiam nostram ornarunt. Et quidem 1) FRANC. BANFI LOSSONCZY, ILLVST. AC MAGNIF. DOMINI WOLFG. BANFI LOSSONCZY, COMITIS DOBOCZ. BARONIS IN HVNNYAD, NAGYFALV, etc. ET ILLVSTR. PRINC. TRANSILV. CONSIL. filium, qui Rectoratum apud nos A. 1588. cum laude gessit, et egregie de nobis meritus est; atque 2) EMERICVM THVRZO DE BETHLEMFALVA, LIBERVVM AC HEREDITAR. COMITEM DE ARWA, EIVSDEMQUE COMITATVS ARVENSIS SVPREMVM AC PERPET. COMITEM, GEORGII THVRZO DE BETHLEHEMFALVA, REGNI HVNGARIAE PALATINI, IVDICIS CVMANORVM etc. filium, qui An. 1615 ad nos accessit, comite FRANCISCO ARMERVSTERO, atque sequenti semestri itidem in magnum Academiae nostrae ornamentum, tenuit fasces, sub cuius non solum magistratu ex civibus Hungaricis, nomen suum Albo

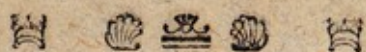

dederunt Academico: FRANC. PACZOTH DE BECKI; IOAN. OSZTROZITH DE GHYLETINCZ, L. B. IN ILLAWA; et PAVLVS SZENOTEI; Viri, in Patria TVA, postero die, ut nosti, clarissimi: verum cuius etiam scribenti ad manus sunt ex ciuium TVORVM apud nos degentium Bibl. publ. *Orationes* elegantissimae, quas *Rektor pro vestris dixit*, et quae Witteb. 1616. 4. typis IO. RICHTERI exscriptae prodierunt, quemque ex merito suo iam laudauit, Hungarisque suis eruditione claris inseruit, DAV. CZVITTINGER, ipse Hungarus, in *Specimine suo Hungariae Literatae*, Erf. 1711. pag. 384

Sequuntur

II) qui *Hungariam* Patriam agnouerunt, postea vero apud nos muneribus publicis admoti, multum ad ornandam Academiam contribuerunt. Sunt hi 1) ex Ordine Theologorum, MARTINVS CHLADE-NIUS, *Cremniciensis*, S. Th. D. et Prof. Publ. Templi OO. Sanct. Praepositus etc. Vir, qui ore et scriptis apud nos inclaruit, gloriamque, quam Theologi nostri a primis recuperatae verae religionis temporibus sibi pepererunt, non solum retinuit, verum auxit etiam atque amplificauit, magnusque insuper magnorum filiorum pater, qui hodiernum adhuc non Dresdae solum et hic Wittebergae maiorum suorum vestigiis insistunt strenue, verum qui exteris etiam Academiae decori sunt et ornamento. 2) Ex Ord. Medico IO. IESSENIUS A IESSEN, *Eques Hung.* 3) Ex Ordine Philosophico IO. BAPTISTA ROESCHELIUS, *Soproniensis*, Physicae apud nos per plures annos Prof. Publ. Ord. et dein etiam Theol. Extraord. De quibus vero omnibus, alio loco, cum temporis angustia in praesenti hoc non permittat, uberius differendi dabitur occasio

III) Ex iis, qui inter *Ordinis Philosophici*, quos dicimus, *Adiunctos*, ad quos nunc quidem progredi liceat, ex *Hungaris TVIS* ore scriptisque inclaruerunt, quique maximam dein partem ecclesiasticis atque scholasticis muneribus in Patria admoti fuerunt, mihi quidem innotuere 1) IOAN-
NES

NES BAYERVS, *Eperiensis*, qui apud nos vixit A. 1650. et sequentibus, Ordine Sapientum admotus variis inclaruit dissertationibus academicis, postea in *patriae urbis* Gymnasium Rector abiit, indeque *Nouifolium*, TVAM, AMANTISSIME FABRI, Patriam, verbi diuini minister vocatus fuit, et tandem ad idem subeundum munus *Varallium* discessit. (vid. CZVITTINGER *loc. cit. pag. 48. seqq.*) 2) ISAACVS ZABANIVS, *Brodano-Hungarus*, Vir clarissimus, qui Artt. et Phil. Mag. et postea Ordinis commemorati Adiunctus floruit circa Annum 1659. postero die in illustri Statuum Euangel. *Eperienfi* Collegio, Theologiae Polemicae Professor Secundarius atque Philos. Theoret. Ordinarius, clarum adeptus est nomen, scriptisque eruditis et doctrina Patriae suae profuit. 3) M. CHRISTIANVS PIHRINGER, *Pofonio-Hungarus*; 4) M. DANIEL GUILIELMVS MOLLER, itidem *Pofoniensis*; 5) M. ELIAS SCHOEN, *Eperiesino-Hungarus*, neque minus inter Ordinis huius Adiunctos, eodem tempore et sequentibus annis, propter eruditionis suae gloriam, Gentis suae decora fuerunt, variasque muneribus his constituti ediderunt dissertationes academicas. 6) M. IO. KEMMELIVS, *Leutsch.* 7) M. MICH. VNGERVS, *Nemet-Vjvarino Hung.* qui vocatus *Gymnaf. Sopron.* Con-Rect. A. 1662. *Virteberga* discessit. 8) M. ESAI. PILARIK; 9) M. GEORG. GASSITZIVS; 10) M. PAVLVS PLATANI, *Muotyowa-Hungarus*, inter Adiunctos fuit A. 1676 atque seqq. ex cuius compluribus, quas publicae censurae submitit, disputationibus academicis, imprimis hic annotari meretur, ea, quam A. 1676 *de Gentis Hungaricae primis incunabulis* conscripsit. 11) M. IOANNES SARTORIVS, *Eperiensis*, qui postquam eodem fere tempore per aliquot annos *Academiam nostram Fac. Phil. Adi.* ornauerat, in *Gymnasium Thoruniense* Prof. Publ. vocatus abiit, indeque in *Elbingense* ad eandem obeundam prouinciam discessit, et tandem in *Gedanensi* eodem munere cum laude functus est. 12) M. GEORGE MICHAELIS CASSAI, *Steina-Hungarus*, unus ex illis, qui, uti bene nosti, de nostra

Acade-

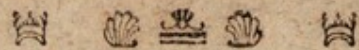

Academia TVAQUE simul Gente apud nos praeclare meritis est multisque profecto nominibus. *Hic* enim est, cui, praeter innumera alia beneuolae mentis documenta, debemus, quod prima *Bibliothecae*, quam dicimus, *Hungaricae*, illiusque inter *Ciues TVOS* publicae, cui ipsi TV in praesenti cum Clariff. THOMANNO, *Ciue TVO*, cum laude praes gubernandae, iecerit fundamenta; *Hic* est, qui Ordini Sapientum Adscriptus plus vice simplici in cathedra stetit academica, *Ipsaeque* apud nos diem suum obiit A. 1725. aet. 85. *Hic* est, cuius memoria perennis apud *nos* et apud *vos* erit atque sempiterna. 13) M. FERDINAND. CLEMENT, *Neosol.* ex cuius Dispp. prae reliquis notari meretur de *Victimarum Salitione*, An. 1688 habita. 14) M. MATTHIAS PLATANI, *Drauecensis*; 15) M. CHRISTIAN. MARTIN. SEELMANN, *Leutschouiensis*; 16) M. ANDREAS TORKOS, *Iaurinensis*, clarissimus clarissimorum filiorum pater, ex familia, medica etiam arte quam maxime incluta, oriundus. 17) M. IOANNES HEYLIVS, *Szakolocza-Hungarus*; 18) M. IOANNES GEORG. MAGNVS, *Posonienensis*; qui omnes ad finem usque Saeculi praeteriti, Ordini huic sapientum adscripti, rem suam, ad ornandam Academiam strenue atque cum laude peregerunt. 19) M. IO. BVRIS, *Solna-Hung.* 20) M. IO. DAN. PERLICIVS, *Caesareo forensis*, qui cum Philosophia rem Medicam atque Mathematicum studia laudabiliter coniunxit, et praeter varias disputationes academicas, *Theoria inprimis inclaruit caloris mathematica, noua methodo Medicinae applicata*, contra Cl. HAMBERGERVM scripta, et inter Philos. Fac. Adi. An. 1727. fuit, posteaque 1728 Lugduni Batauorum summos in Medicina adeptus est honores, Dispp. de *naturarum diuersarum indagine medica, sub schemate systematis diuersarum machinarum inter se connexarum feliciter instituenda*. Et denique 21) M. CHRISTIAN. FRVHAVFF, *Leutschouiensis*, qui nouissime 1747 Ordini huic adscriptus, *Immortalitatem inprimis animarum ex Iustitia Dei deriuatam*, tribus disputationibus academicis publice proposuit.

fuit. Hi igitur sunt, qui *Ordinem* ornauerunt apud nos *Sapientum*, et quorum nomina non, nisi cum laude, nominari possunt

Adiungere nunc iis placet III) etiam eos ex *Ciuiibus* *rvis*, qui castra sequuti *HIPPOCRATIS*, summos, quantum ego quidem scio, adepti sunt apud nos in Medicina honores, et qui uberiolem sane poscerent a me enarrationem, nisi limites epistolae huic praescripti aliud iuberent. Commemorandi itaque aut nominandi potius tantum veniunt 1) *IOAN. BREVER*, *Leutschouiensis*, qui habita disp. inaug. de *Ictero flauo*, Praef. *CONR. VICT. SCHNEIDERO*, 1664 2) *FERDINAND. KHIEN*, *Nouizoliensis*, Regiae Liberaeque Ciuitat. *Epperies* Medicus designatus, qui post defenf. disp. inaug. de *Syncope*, Praef. *IO. STRAVCHIO*, 1667 et 3) *IO. FRIDELIVS*, *Posoniensis*, qui cum duobus praecedentibus *Decano IO. STRAVCHIO*, d. 5. Mart. 1667 ritu sollemni atque antiquo summis in Medicina ornati fuerunt honoribus. His accedunt 4) *IO. EPHRAIM BOEHM*, *Posoniensis*, qui *CHRIST. VATERO* Praefide, de *Sulphure Vitrioli anodyno* disputauit, A. 1683. 5) *IO. GOTTFRIED LANGE*, *Schemniciensis*, qui Praef. *IO. GOTTFR. BERGERO*, disp. de *filo medicinali*, A. 1702. 6) *IOANNES HAMBACHER*, *Nouifoliensis*, qui post disp. habitam de *Chirurgo insonte*, Praef. *HEVCHERO*, Licentiam cepssit, A. 1710. 7) *MATTHIAS TEMPLIN*, ex *C. Castriferrei*, qui Praef. *STENTZELIO*, A. 1735 de *Catarrhis asylo ignorantiae*, disp. pro Gradu Doctoris, et postea feliciter apud nos hic artem suam exercuit, ante paucos admodum annos mortuus. 8) *GEORGE VA'GHI*, *Iaurinensis*, qui *Eodem* Praefide, de *Insectorum in corpore humano genitorum varia forma et indole* pro Doctoris Gradu disputauit, 1741. Et denique nouissime 9) *CHRISTIAN. PAECKEN*, *Rosnauia-Hung.* qui praesidente *ABRAHAMO VATERO*, de *Caussis et effectibus Plethorae*, A. 1751 summis in Medicina ornatus fuit honoribus, et nunc pro Profess. Medic. ex Hung. euocatus, in *Russiam* abiit

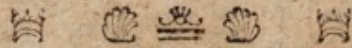
V) Nunc tempestiuum esset, omnibus his, quos haecenus nominaui, Viris Clarissimis atque *Hungariae* ΤΥΑΕ ornamentis, reliquos etiam addere *Ciues* ΤΥΟΣ, qui studiorum causa unquam apud nos degerunt, posteaque inclaruere, sicque ad ornandam *Vittebergam* nostram suas contribuerunt symbolas. Sed, cum omnium horum nomina nec plures capiant plagulae, nec mearum etiam, lubentissime fateor, sit virium; eos nominasse sufficiat, quos noui, quique inprimis eminent, reliquos ea propter tamen laude sua non defraudans. Ex antiquis igitur temporibus spectant huc, si recte sentiam, 1) MART. CYRIACVS IÖTSEI, perperam a plerisque Scriptoribus Hungaricis LÖTSEI appellatus, qui primus omnium ex Hungaris LV- THERI fuit auditor, Rectore Magnif. PHIL. MELANTHONE AN. 1522 in Album Academicum inscriptus. 2) DIONYSIVS LINCIVS *Pan- nonius*; 3) BALTHAS. GLEBA *Budensis*; 4) STEPH. COPACIVS, in Patriam redux, Ecclesiae Albae Iuliae, anno vero 1547 Riuulensi; 1549 Patakienfi regendae praefectus. 5) ANDREAS BATIZIVS; 6) EME- RICVS OZORAEVS; 7) MATTHIAS DEVAY; quos omnes do- ctrinae purioris in Ecclesiis Hungaricis instauratores, ultimum vero eorum, primum Controuersiae Sacramentariae ibidem excitatae auctorem fuisse, me- moriae proditum est. Conf. PETRI MONEDVLATI LASCOVII PANNONII *Dedicatio Libris II. de Homine*; Vitteb. 1585. 8. editis, praemissa; atque SE- VERINI SCVLTETI ΤΠΟΜΝΗΜΑ, *sive admonitio breuis ad Christianos Regni Vngarici ciues, de asserenda et retinenda veteri seu auita vere Christiana doctrina in Confessione Aug. comprehensa*, etc. Bartphae, typis DAVID GVTGESELL; 1599. 4. fol. 19 et 20. Praeprimis vero huc referendus est 8) LEONHARDVS STOECKELIVS, *Bartphensis*, qui non diu post reformationem susceptam Vittebergam venit, ipsumque LV THERVM, MELANTHONEM, BVGENHAGIVM, audiuit, atque postquam aliquam- diu Eislebientis Scholae fuit Reçtor, puriori doctrina instructus, in Patriam rediit, ac inter primos religionis euangelicae propagatores in Hungaria fuit praeci-

praecipuus, posteroque die cum ipso LUTHERO et PHILIPPO in perpetuo
 fuit commercio epistolico. 9) LAURENT. QVENDL, alias, immutato
 per MELANTHONEM eius nomine, SERPILIVS, qui in Comitibus Augustanis,
 A. 1530. cum Protest. praelegeretur Confessio, cum aliis ciuibus Hungaris in-
 terfuit; et redux multum in reformanda Ecclesia Scepusiaca, inprimis XXIV
 Regalium Parochorum Consistorio, praestitit. Exeunte autem hoc Saeculo, inci-
 ruit ex ciuibus Hungaricis inter nostrates etiam 1) ISAAC. ABRAHAMI-
 DES HROCHOTIVS, *Vetrofoliensis*, qui A. 1595. VI. Kal. Sept. Vittebergae
 sacros suscepit ordines, et in patriam redux, Baymocensium Pastor et Prae-
 positus, Anno vero 1610. Orthodoxorum in Comit. Pofoniensi, Nitriensi et
 Barsiensi, coetuum, in Synodo Solnensi Superintendens constitutus est. Oratio
 eius in obitum GEORGII THEVRZONIS, Palatini, Leutsch. 1617. in 4. ty-
 pis DAN. SCHVLZII prodiit. Epistola vero ad Theologos Vitteberg. in-
 primis MEISNERVM 1614. IV. Idus Maii in caussa publica Baymocio data,
 et nondum edita, superest in Collectione Epist. MS. Vffenbachio-Wolfiana,
 Vol. VII. fol. num. 104. n. E. II. signato. 2) IOANNES ZALWEIN,
Neosoliensis, qui postquam per septennium apud nos commoratus fuerat,
 An. 1594 in patriam discessit suam. Sequentis Saeculi anno 1616 nomen
 suum apud nos professus est, Vir Illustrissimus atque generoso sanguine
 natus, IOAN. OSZTROZITH DE GHYLETHINCZ, LIBER BARO
 IN ILLAWA, etc. magnum Gentis suae decus, qui postquam in Gymnasio
Iglouienfi in Patria studia humaniora absoluisset, ex voluntate atque consilio
 Patruelis sui STEPHANI OSZTROZITH Vittebergam nostram adiit, ac
 ipse semel etiam in cathedra de *Maiestatis absoluta potestate* Praef. M. GEOR-
 GIO GVTRIO A. 1616 publice disputauit. Cui iungendus est 2) IOAN.
 AB HELLENBACH, *Cremniciensis*, qui non Praesidente solum M. ER-
 NESTO BACKIO, An. 1658 *Logicarum Quaestionum* manipulum publice
 defendit; verum antea etiam pro rostris stetit Academicis, atque in acroaterio
 maiori *Orationem pro Hungaria* habuit, quae ipsa etiam typis OELSCHLE-

GELIANIS An. 1556 lucem vidit publicam. Et 3) MATTHIAS A SCHMIDEGG, *Cremnic.* qui Praef. M. ESAI. PILARIK Hung. A. 1680. *Disp. de Eclipsi Lunae* defendit; atque 4) IO. IAC. MASCHKO, itidem Nobil. Hung. Adde illis adhuc, Viros illustri genere natos, et qui primo omnium loco commemorari debuerunt, MART. BERZEWICZ; ANDR. MAGO'CHI, DOMINVM IN REYECZ ET THORNA, doctrinae, Religionis et Litterarum Fautorem suo tempore munificentissimum, cui MATTHAEVS DRESSERVS suum *de Festis Libr.* A. 1584. in 8. Erford. editum dicavit, praemissa Epistola, in qua conuersionem Hungarorum, virtutes MAGO'CHII, et alia quaedam momenta litteraria commemorat; MICH. FORGA'CS, L. B. DE GYIMES; SIGISM. MARIA'SI DE MARCKVSFALVA; THOMAM ESTERHA'ZY DE GALANTHA; MARC. HORWA'TH, aliter STANSITH DE GRADECZ, BAR. IN NEERER; NICOL. HORWA'TH MLADOSSEWICZ DE KÖRMEND; CASP. SZVNYOGH DE IESZENICZE, L. B. IN BVDETIN; GABR. KECZER DE LYPOCZ; FRANC. ARMBRVSTER, COM. A THVRZOMORUM praefectum, aliosque plures, qui omnes Saeculo XVI et XVII clari, litteris apud nos assidue nauarunt operam. Ex nouissimis autem temporibus omnem absoluent paginam, Viri undiquaque clarissimi, nominatim 1) DAN. IESZENSZKY DE KIS IESZEN, Nobil. *Thurocz.* Phil. M. et Poeta C. L. 2) SAM. BOHVS DE FELSÖ PETÖFALVA, qui pro rostris Academicis in publica sollemnitate XI. Kal. Iun. 1712 Orationem dixit in *Consecrationem* CAROLI VI. REGIS HVNGARIAE etc. quae ipsa Oratio cum Programmate BERGERI nostri inuitatorio, lucem vidit publicam, in Patriam autem suam redux, de omni republica praeclare meruit, memoriamque sui nominis et post fata, multis monumentis reliquit immortalem. 3) GEORGIVS GERHART, itidem Praenobilis Hungarus, atque aeterna laude digni WEIDLERI nostri, nuper admodum nobis crepti, commilito atque amicus intimus. 4) IO. CHRISTO-

STOPHORVS DECCARDVS, *Gymnasti Soproniensis* Rector hodie-
 num emeritus, Vir eloquentissimus, priscique latini sermonis in Patria sua
 vindex, atque ob amorem etiam in amoenissimum naturalis historiae atque
 botanices imprimis studium, omni mea laude maior. 5) DAN. HAY-
 NO' CZY, prioris discipulus, postea collega, gener, atque in Rectoratu
 successor. Orator facundissimus, et propter laudationem funebrem EV-
 GENIO Sabaudiae Principi dicatam, Societati Latinae Ienensi adscriptus,
 qui 1747 diem suum obiit. 6) IO. GODOFREDVS OERTELIVS,
 Sacrorum apud *Sopronienses* A. C. Antistes hodie Primarius, atque de
 ciuitatis christianae puriori coetu, reque litteraria uniuersa immortaliter me-
 ritus, multisque etiam scriptis eruditissimis inclutus. 7) M. IOSEPHVS
 TORKOS, et 8) MICH. TORKOS, fratres germani, supraque lau-
 dati ANDREAE filii, Quorum ILLE, qui hungarica imprimis Patris sui N. T.
 versione, a se curata, maxime inclaruit, apud *Sempronienses*; HIC apud *Mo-
 denses* ecclesiae Dei praesunt et maiorum suorum vestigiis strenue insistunt.
 9) DANIEL KRMANN, V. D. M. in *Miiava* et Superintendens;
 Vir de Ecclesia Euangel. immortaliter meritus, atque ob factorum violentiam
 maxime memorabilis. 10) GEORGIVS AMBROSIVS, Pastor *Csetue-
 kiensis*, et Superintendens, scriptis innumeris, imprimis Systemate Theol.
 Dogm. bohémico idiomate conscripto, clarus. 11) MATTHIAS AVGV-
 STINI, et 12) SAMVEL HRVSCOWICZ; ILLE *Trenchin.* HIC *Neo-
 soliensis* Ecclesiae Euangelicae Antistes atque Superintendens; qui ante an-
 nos aliquot fati functi sunt. 13) DAN. SARTORIVS; et denique
 14) IOAN. HLIVAY, uterque apud *Neosolienses* hodie V. D. Minister,
 scriptisque etiam clarissimus; et reliqui, quos commemorare chartae angu-
 stia prohibet, quorum tamen honos, laudes et nomina, semper apud gratos
 meritorum suorum aestimatores manebunt

Habes, ORNATISSIME FABRI, primas quasi Historiolae de Ciuium TVORVM in Academiam nostram meritis, lineas, quarum tamen uberio- rem expositionem TIBI relinquo, qui de Patria TVA nostraque Academia hac ratione optime mereberis. Habes exempla, in quibus imitandis, Academiam nostram ornare, Patriae autem TVAE commoda atque decora promouere poteris certissime. Si enim verum est, quod memoriae prodi- tum legimus, Q. MAX. P. SCIPIONEM, et alios ciuitatis Romanae prae- claros viros, solitos fuisse dicere, quum maiorum imagines intuerentur, vehe- mentissime sibi animum ad virtutem accendi: scio certe, has ciuium TVORVM imagines non minus saepe somnum excussisse, atque geometrice certo mihi aliisque persuadere possum omni- bus, futurum, ut, memoria illorum, accensa in pectore TVO flamma, crescat in dies neque prius sedetur, quam virtus TVA famam atque gloriam illorum adaequarit. Maeste igitur hac TVA virtute, quo coepisti tramite, strenue perge, atque in solidiori non solum sanctiorique excolenda disciplina dies TVOS horasque consume; verum prisca illius etiam aevi deliciis amorem retine. Hae enim sunt, quae ubique profunt, et scientias alunt omnes, quae domi delectant, quae rustican- tur nobiscum. Deum interim precor venerorque, ut saluum TE semper con- seruet et sospitem, confecto- que aliquando studiorum cursu carissimae TVAE restituat Patriae, meque eum tunc videre pariatur diem, quo TE colant amentque omnes boni, ciuem Patria sua dignissimum, reipublicae deli- cium, nostrae Academiae ornamentum, sique addere et hoc liceat, praesidium et dulce decus meum. Vale, et me semper amare

perge. Scribebam e Museo ad diem X. IunI

A. CIO IO CC LVI

NOBILISSIMO
ATQVE
DOCTISSIMO RESPONDENTI
PAULLO FABRI
AMICO CIVI ET CONVBERNALI SVO

P · D · S

MVNERE DISSENTIENTIS FVNCTVS
MATTHIAS THOMMANN
NEOSOLIENSIS

Non TE fugit, AMICE, solere me saepius ultimos annos et retrusam illam
adolescentiae nostrae memoriam recordari, siue, quod cogitatio urbis, quae
nos in hanc lucem editos suu suo prima excepit, et in qua nos eam aetatem
transmisimus, singulari quadam dulcedine gaudeat; siue, quod ipsi illi anni ha-
beant aliquid, cuius recordatione defessa subinde molestis occupationibus mens
adultior, molliter ac placide conquiescat. Fallor vero, aut TV animo, quibus
se aetas TVA ad maturitatem prouecta delectatura esset studiis, praecipiens,
imaginem eorum mihi, TVIS, quibus me frequentissime in littore Grani
recreasti sermonibus, primis quasi lineis designare sistereque volebas ob oculos.
Ita enim iam tum de suauitate elegantiorum litterarum differebas, ac qui eam
sensu percipiunt; nunc vero tanta industriae contentione in cultu earum versaris,
ut haud dubitanter colligam, non TE iis inanem quandam incogitantioris aeta-
tulae loquacitatem, sed animi ad altiora nati vim stimulumque prodidisse.
Omnino, LECTISSIME FABRI, qui TE propius norunt, facile mihi adfenti-
entur,

entur, abesse TE longius ab illis, qui, vel, quod natura ita in arctum compacto sunt animo, vel exemplis et institutis, vel aliis etiam rationibus adducti, vnius, quam necessariam vocant, disciplinae limites nefas putant excedere. TIBI dulce est, impeditis satis itineribus in disiunctissimas etiam regiones, facem tamen praeserente ratione, euagari, imprimis si spes accesserit, thesauros inde referendi, quibus tanquam spoliis Aegypti, reginam illam scientiarum, quam prae caeteris veneraris, exornare queas. Hanc egregiam indolem TVAM quoties tacita mente existimo, desino mirari, TE caeterarum rerum, quas alii expetunt, tantum non paenitus restinxisse cupiditatem, idque potius agere, quo Viros elegantissimis quibusque litteris politissimos, usu et consuetudine TIBI iungas, habeas uti spirantia, quae quotidie intuearis, et ad quae TE effingas exempla, discasque ex sermonibus eorum, quae in libris vel frustra, vel summo nonnisi cum labore quaesueris. Non est alia, mihi crede, qua ad laudem ingrediaris orbita: superest proinde, ut hanc tot iam TVIS a bene longo tempore signatam vestigiis, pleno aequabilique gressu indefessus persequaris, de praemiis honoris et emolumentis, metam ornantibus, securus. Quod uti TE facturum, ducto e natura mentis TVAE augurio, confido, ita iam effusissime gaudeo, animo prospiciens, fore, ut, quocum nunc lege amicitiae laudem virtutis in liberalis disceptationis circulis (quod bene eueniat!) seruandae, partieris, cum olim in societatem voluptatis adsciscas, quae TIBI e fructibus exantlatorum laborum toto vitae cursu subnascetur. Vale.

Vittenbergae, e museo biblioth. hung. IV Idus IunI

CIO IO CC LVI

DE
ANTIQUITATIBVS MEDICINAE
AEGYPTIACIS
EXERCITATIO

§. I

Superbam aliquando Aegyptum, tot gentium dominam, tot populorum matrem, tot monumentorum omne humanum ingenium excedentium theatrum, non antiquitatis solum suae praestitisse splendore,^{a)} non bellis, non pace solum excelluisse; verum omnium fere etiam artium atque disciplinarum foecundissimam fuisse matrem felicissimamque magistram,^{b)} vetus laudat memoria, nec quemquam esse arbitror, qui id ignoret. Non attingam Philosophorum in praesenti sapientumque hominum, quibus gloriabatur, placita; non Astronomorum inter stellas errantes errantium speculationes; non titillantes stridentisque chordarum vibrationes, non Poetarum carmina atque incantamenta; non Historicorum

narrationes; tacebo pulcherrima picturae monimenta, stupenda plane rei statuariae atque architectonicae opera: ad solam liceat mihi iam iam prouocare artem medicam, atque, ut fidem promissi, nuper datam, cum de *Medicina apud veteres Ebraeos* disputaremus, aliqua ex parte liberem, ostendere, eam, nisi omnium prima sua initia, maxime insignia saltem Niligenis augmenta debere atque incrementa

- a) Aegyptios pro antiquissima sese olim venditasse gente, immo rerum suarum origines, longe supra diluuium, ipsaque, si Diis placet, extendisse mundi initia, constat. Hoc vero, quamuis insana sit vanitas; omnis tamen vetustas deneganda illis non est. Legendus est, qui praeclare hoc argumentum atque ex instituto exposuit olim, IACOBVS PERIZONIVS, *Originibus Babylon. atque Aegypt.* Lugd. Bat. 1711. 8. *Cap. II. pag. 17. 18*
- b) Ita Aegyptum in artibus reperiendis sollertem, atque in cognitione rerum indaganda sagacem praedicat A. GELLIVS *Noct. Att. Lib. XI. Cap. XVIII. p. 609.* edit cum Comment. A. THYSII, et IAC. OISELII; Lugd Bat. 1666. 8. Graecae autem Latinaeque sapientiae magistrum laudat eam, hocque nomine contra CONRINGIVM, qui expertes illos omnis scientiae aut valde mediocriter ea imbutos fuisse, nullo certe idoneo argumento nisus, contendit, vindicat atque defendit OLAVS BORRICHIVS, de *Hermetis Aegyptiorum et Chemicorum sapientia*; Hafniae 1674. 4. *Cap. I.* cui iunge ex compluribus aliis, ATHAN. KIRCHERI *Oedipum Aegyptiacum*, s. uniuersalis Hieroglyph. vet. doct. instaurat. *Tom. III.* Romae 1652. seqq. fol. PHILONEM *Ebraicum de vita Mosis*, quae extat inter Opp. eius iunctim edita, gr. et lat. ex rec. et cum notis et obseruatt. THOMAE MANGHEY; Lond. 1742. fol. *Lib.*

Lib. I. SIXTVM SENENSEM *Biblioth. S. Frf.* 1575. fol. *Lib. II.* ubi illa ab ipso vocatur חכמת מצריון, et in quatuor diuiditur species, Mathematicam videlicet, Physicam, Ethicam et Theologicam, prior vero iterum in Geometriam, Astronomiam, Arithmeticam et Musicam, subiunctis rationibus, cur potissimum haec ab Aegyptiis studia exulta fuerint. Adde PETRVM LAMBECIUM, *Prodrom. Histor. literar.* ex edit. IO. ALB. FABRICII; Hamb. 1710. fol. p. 143. seqq. DAN. GE. MORHOVIUM *Polyhist.* iuxta edit. nouiss. *Tom. II. Lib. II. Part. I. Cap. IV.* p. 167. seqq. IO. FRANC. BVDDEVM, *Hist. Eccl. V. T. Tom. I.* p. 448. seq. nec non HERRM. CONRINGIUM, in *Dissertt. de Antiquitatibus Academicis*, iuxta edit. S. Venerab. CHRISTOPH. AVG. HEVMANNI; Goetting. 1739. 4. *Diss. I. de statu scholarum ubique terrarum ac gentium, inde ab antiquiss. memoria usque ad Academiarum in Europa ortum*, p. 1. atque 207. seq. atque IMMANVEL TRAVGOTT GARMANNVM, *Exercitatt. III. de sapientia Aegyptiorum*; Vitemb. 1710. Nec dissentit S. Scriptura. De Mose enim Stephanus dicit, *cum eruditum fuisse in omni sapientia Aegyptiorum, Act. VII, 22.* hoc est, *mortalium suo aevo fuisse sapientissimum*; ex cuius ipsius etiam Scripturae testimonio, *1 Reg. IV, 30.* tantae apud gentem Ebraeam illa fuit auctoritatis, ut cum Salomonis comparari sapientia meruerit; quibus denique addendum est, quod apud Esaiam vatem reges Aegyptiorum gloriantur esse se בני חכמים *filios sapientum, XIX, 11.* hoc est, qui ab antiquissimis iam temporibus sapientiam a Philosophis et Sacerdotibus acceperint; ad quem locum conferri meretur CLEMENTIS ALEXANDR. locus integer, *Stromatum Lib. VI. Cap. IV.* de quo infra ex instituto

§. II

Non igitur animus est, nec, quaeis scriptionem circumdedimus nostram, patiuntur limites, pleno veluti velo excurrere in altum,

anxieque anquirere, unde suum Aegyptus sortita fuerit nomen; num a nigro forsan, si Diis placet, incolarum colore;^{a)} aut potius ab urbe *Coptos*,^{b)} communi illo Arabum quondam atque Aegyptiorum emporio:^{c)} hoc nobis in praesenti dixisse sufficiat, ab antiquissimis inde temporibus, dictam etiam fuisse illam *terram Cham*, infallibili, nisi fallat me opinio, documento, quod post uniuersalem illam, toti terrarum orbi tam aduersam eluuiionem, *Chamo*, ex Noachi filiis natu minimo, ipsa suffragante hac in re Scriptura sacra, tota illa obtigerit regio^{d)}

a) Ita AVCTOR putat *Etymologici M. ex recens. et cum notis* FR. SYLBVRGII, e typogr. HENR. COMMELINI, 1594. fol. Adductis enim variis vocis huius originationibus, sequentem in modum sententiam suam explicat: Ἡ παρα το ἀνθρω, το καιω, δι γαρ ἐν Ἀιγυπτῶ ἀνθρῶποι κεκαυμενοι εἰσιν εκ της σφοδρας τῆ ἡλιῶ φορας. Sic pari ratione HESYCHIUS *Lex. Gr. cum var. doct. viror. notis*, cura CORN. SCHREVELII; Lugd. Bat. 1668. vocem ἀιγυπτιωσαι per *deuigrare* interpretatur. Atque PLVTARCHVS, quem, quod Aegyptii originem suam a *Chamo* repetierint, latuisse videtur, neque minus dictos illos ita fuisse existimat, ἐτι την Ἀιγυπτον ἐν τοις μαλιστα μελαγγιον ἕσαι ὡσπερ το μελαν τῶ ὀφθαλμοῦ χημια καλῶσιν. *Lib. de Iside atque Osiride* infra uberius commemorando, p. m. 55

b) Huius deriuationis plures sunt auctores, hancque opinionis suae dant rationem; quia seil. in hac urbe, quam PLINIVS *Hist. Nat. Lib. VI. Cap. XXIII.* laudat, nuncius allatus fuerit Ifidi, primae, si fabula vera est, Aegyptiorum reginae, de Osiridis, coniugis sui, caede, urbem hanc dictam fuisse *Copht*, utpote quae vox *priuationem* denotat, incolas vero nomen inde accepisse *Cophtitarum* et linguam eorum appellatam fuisse

fuisse *Copticam*. Postero autem die tota regio dicta fuit *ἸΝ Koptos*; Ebraeorum namque *ἸΝ* insulam significat siue prouinciam, unde haud improbabiler Graecorum ortum est *αια*, hinc *αιυπτος*, aut per errorem postea scribarum, quoniam γ et κ literae unius fere sunt soni, siue ut vocantur *palatinae*, *αιγυπτος*

- c) Plures vocis huius deriuationes laudatus dedit GARMANNVS, qui hoc de argumento cum primis consulendus venit
- d) Ita enim nomine *terrae Cham*, Aegyptum dicit Psalter, *Pf. LXXVIII, 51*. alia sacrae Scripturae atque profanorum auctorum loca, in quibus eodem venire solet nomine, ut taceamus

§. III

Et de ipso hoc quidem *Chamo*, ad ipsam antequam progrediamur considerandam *Medicinam Aegyptiacam*, agendum nunc nobis est uberius. Fuit ille ex tribus, quos Scriptura designat, *Noachi* filiis, ultimus atque natu minimus. Quod quidem ipsum assertum, quamquam plurimis lectoribus, qui, ideo paruum eum a Scriptura appellatum fuisse, credunt, non quidem quod talis fuerit aetate, sed dignitate potius, bilem moturum esse, facile praeuideo praesentioque; spem tamen nobis probandi illud faciunt diuinae literae, vimque confirmandi, quod rei caput est, magnam egregiamque pollicentur ^{a)}

a) Vid. Io. WILH. SPECNERI *Disp. de numero ordineque filiorum Noachi*; Viteb. 1717

§. IIII

Hicque ille ipse est *Chamus*, a quo gentium atque populorum orientalium omnium, sicuti eorum, qui reliquas orbis incolunt partes,

partes, a fratribus eius, *Semo* atque *Iapheto*, primae deriuandae sunt origines. ^{a)} Hic ille est ipse, qui omnes etiam artes, scientias atque disciplinas, ante diluuium inuentas, atque a maioribus suis acceptas, in hac regione, quanta quanta ea fuerit, propagauit, filiosque suos eas docuit, a quibus deinceps ad posteros eorum, larga peruenerunt messe, nouaque in dies ceperunt incrementa. Hic ille est ipse, qui ea propter etiam, *Zoroastris* procul dubio, nomine, ut pote quem omnis sapientiae patrem atque magistrum superstitionosa laudauit vetustas, olim suo quodam iure atque merito, fuit celebratus ^{b)}

a) Noachum cum uxore tribusque filiis ac totidem nuribus, solos post diluuium superstites fuisse, a quibus, non omnes solum, quotquot unquam post illam uniuersalem inundationem ad haec usque tempora exstiterent, populi suam traxerunt originem, verum inter quos etiam ipsos, omnis mundus iam tum fuit partitus, praeter Scripturae sacrae testimonium, *Genes. X.* ad quem locum illustrandum conf. *BVDDEVS l. c. p. 217. seq.* ab antiquissimis inde temporibus, omnes etiam tradiderunt, qui unquam hac in arena militarunt, auctores profani. Immo adeo certa, unanimesque consensu recepta fuit haec sententia, ut in haereticorum etiam ordines, aliter sentientes, quondam fuerint relati; veluti *EPIPHANIVS aduers. haereticos, Lib. II.* qui extat inter *Opp. eius iunctim edita, Gr. cum vers. lat. et animaduers.* *DION. PETAVII, Colon. 1682. fol. Tom. III. p. 703.* *PHILASTRIUS, Episc. Brixienf. de haeresibus, cum notis IO. ALB. FABRICII; Hamb. 1718. 8. Haeres. CXVIII.* alique luculenter satis testantur

b) Bene quidem scio, scriptores inter se non conuenire, quisnam ille fuerit *Zoroaster*, aliosque Abrahamum, alios Iosephum, alios alium hoc nomine

nomine fuisse celebratum, existimare, suisque quemlibet sententiam suam confirmare argumentis neque indoctis, neque ineptis; uti disp. citata, hoc de argumento olim exposui fusius: interim tamen ego non diffiteor, *Chamum*, aut filium etiam eius *Mizraimum* optime per illum intelligi posse, utpote a quibus, uti omnium Orientis populorum origo, ita omnis etiam eorum commode deriuanda venit scientia sapientiaque. Conf. SCHVLZIVS *Hist. Med. p. 17 et 49*

§. V

Et quamquam quidem, quales et quaenam illae fuerint artes, quae ante diluuium in usu erant, atque post illud a filiis Noachi, et in Oriente potissimum a *Chamo*, propagatae sunt, definiri adeo facili negotio non possit: dubium tamen fore arbitror nullum, quin illae huc potissimum veniant referendae, quae propter utilitatem, necessitatem atque praestantiam suam prae aliis sese commendabant. Quae si ita sint, quid impedit, quo minus credamus, principem inter eas atque primarium medicinam occupasse locum, cuius faciendae, cum, superato diluuiio, caussae morborum in dies augerentur, opportunior non solum, quam ante, sese praebere occasio, verum ad cuius exercitium etiam, inducta eo ipso, mortales impellebat necessitas. Tantum autem abest, ut illam eodem modo comparatam fuisse quis credat, quemadmodum eam nunc quidem habemus; ut potius, ea illius, quae vulgo tradi solebat, fuerit indoles, ea ipsius, quam excolebant, ratio, ea natura, ut, qui fugitiuo tantum, ut aiunt, eam contemplatur oculo, imaginari sibi facile possit, fabulosam illam admodum fuisse, anilibusque atque ridiculis commentis conspurcatissimam; ita, ut qui certas a

Chamo artis medicae partes, atque inter has speciatim Chymiam atque Alchymiam inuentas fuisse credunt, a sapientioribus fidem nunquam mereantur aut mereri possint

§. VI

A primordiis itaque ut incipiamus, atque pro instituti nostri ratione, circa solam subsistamus *Medicinam Aegypti*, siquidem de caeterorum, qui *Chamo* suos debent natales, populorum Orientalium, ^{a)} alio tempore opportunior differendi dabitur occasio; obtingit quidem Aegyptus filio eius secundo *Mizraimo*, ^{b)} ab eoque omnes suae sapientiae accepit partes. Atque de hoc, si nihil etiam dici posset, quam quod falsae simul religionis atque superstitionis a patre acceptae fuerit propagator; vel id solum ad paenitius cognoscendam eius historiam nos incitare atque alacriores reddere, iure deberet. Quamuis enim inter omnes, qui aliqua saltem antiquissimorum illorum temporum cognitione imbuti sunt, satis superque constet, quo potissimum tempore simulacrorum ibi coeperit cultus, certo determinari haud posse, quinimmo nec defuerint, qui Mosis adhuc tempore idololatriam nondum in Aegypto inuoluisse credunt: ^{c)} negandum tamen non est, varia non solum ipsius verae religionis vestigia superstitione hac inuoluta atque obscurata, apud eos deprehendi; verum artem etiam medicam ab ipsis suis diis deabusque sese accepisse, certo illos sibi persuadere certius ^{d)}

a) Ita enim a primo eius filio, cui *Chus* nomen est, Aethiopes, Midianitas, ipsosque antiquos illos Arabes descendisse, facili probari potest negotio, a reliquis vero filiis reliquas Africae gentes ortas fuisse, alio tempore docebimus

b) Fue-

b) Fuerunt scilicet haud pauci, qui, sine regionis, vel gentis, aut unius hominis illud nomen, acriter inter se disputarunt, atque qui prius defendunt, ex forma, ut loqui solent, potissimum duali, regionis nomen fuisse, inde hoc concludunt, quod Aegyptum in superiorem atque inferiorem diuisam fuisse constet, cuius sententiae patroni sunt SAM. BOCHARTVS *Geogr. Sacr. siue Phaleg et Canaan*; Lugd. Bat. 1692. fol. quae *Operum ei. Tom. est I. Part. I. Lib. IV. Cap. XXIV.* atque IAC. PERIZONIVS loc. cit. *de Aegyptiacae originis inuestigatione, Cap. I. p. 6.* alii tamen exemplo nominis מִצְרַיִם incitati, hominis illud etiam nomen fuisse, comprobare voluerunt argumentis satis validis. Quicquid autem huius sit, cum ex perpetuo Scripturae S. usu satis constet, *Mizraim* esse Aegyptum; in confesso etiam est, et extra omnem positum dubitationem, huncce Chami filium, cui id nominis datum, Niligenarum auctorem esse atque conditorem

c) Maximum vero hic committi errorem, pluribus probari potest, summoque demonstratum iuit studio S. V. atque Magnif. SIGISM. IAC. BAVMGARTEN, in ecclesiae commodum decusque orbis litterati natus, in Praef. atque notis ad *Tom. I. Hist. uniuersal.* quae cura EIVS ex Anglico in vernaculum conuertitur idioma, ubi quidem omnes huc spectantes scriptores sedulo collecti sistuntur, quibus iungendus est BERN. MONTEFALCONIVS Opere splendidissimo, quod inscribitur: *L'Antiquité expliquée et représentée en Figures, caet. Tomes V. avec le Supplem. par le Mème, Tom. V. à Paris 1722-1724. Voll. XV.* atque Cl. SEMLERVS in compendio illo Operis MONTEFALCONII, quod adhuc Norimbergae sub prelo sudat, pag. 159. Nec improbabile est, ipsum vitulum aureum, ab Israelitis in loco deserto erectum ad exemplum *Apidis* fuisse, quem inter praecipua Aegyptiorum numina primarium occupasse locum, atque sub tauri figura celebratum fuisse, certum est

d) Vid. PLINIVM *Hist. Nat. Lib. VII. Cap. LVI.* atque ex recentioribus, HIERON. MERCVRIALEM, Virum omni liberali doctrina abundantissimum, *Var. Lect. Venet. 1601. 4. Lib. II. Cap. XVIII*

§. VII

Non quidem vacat, quamuis haud defint dicenti res, proemiari diutius, atque copiosius in omnia Aegyptiorum anquirere religionis capita, aut argumentum hoc diligentius persequi, neque sane, si bene me noui, meum est, virorum, qui cum laude id egerunt, quosque omnino adeant, quibus libet paullo paenitius ea contemplari, ^{a)} serinia vano compilare labore: hoc tamen ab instituto nostro alienum plane non erit, indicare, quod, quae habuere numina, duabus potissimum distinxerint classibus, quarum prior octo, ^{b)} altera vero duodecim complectebatur. Post hos autem eos maxime diuinitatis dignabantur honore, qui humano quidem sanguine nati erant, sed quos post ingentia facta, ardens ad aethera euehebat virtus, atque inter quos primum suum eumque antiquissimum Regem OSIRIDEM cum sua collocabant coniuge ISIDE, filioque HARPOCRATE siue HORO, quosque non diuinis solum afficiebant honoribus, verum sub quibus omnia etiam reliqua sua numina, intelligere atque venerari videntur ^{c)}

a) Sunt hi: DIOBORVS SIGVLVS, *Bibliothec. Histor. ex edit. LAVR. RHODOMANNI, Hanou. 1604. fol. Lib. I. EVSEBIVS, Praeparat. Evangelica ex edit. FRANC. VIGERII, Colon. 1688. fol. Lib. III. Cap. IV. SEXTVS EMPIRICVS, aduers. Mathematic. Lib. V. qui extat inter Opp.*

Ejus

Eius gr. et lat. iunctim edita, cura et cum notis IO. ALB. FABRICII, Lips. 1718. p. 343. inprimis autem, qui recentissime hac opera praeclare perfunctus est, orbis literarii praecipuum atque primarium hodie decus, Summe Venerabilis PAVLVS ERNESTVS IABLONSKY, in *Pantheo Aegyptiaco*, siue de *Diis Aegyptiorum commentario* eruditissimo; Frf. Viadr. 1750. 8

- b) Horum octo Deorum Aegyptiacorum primariorum, omni ab iis cultorum religione, meminit Scriptor, si quidam, longe vetustissimus, HERODOTVS, *Historiarum*, ex editione Graeco-Latina, cura et cum notis IAC. GRONOVII, Lugd. Bat. 1715. fol. *Lib. II. Cap. XLVI*. Totidem etiam plus simplici vice numerantur in versibus Orphicis. Conf. THEONEM Smyrnaeum *de Musica*, ab ISMAELE BVLLIALDO, viro doctissimo, commentario illustratum, *Cap. XLVII*. EVSEBIVM, *Praeparat. Euangel. Lib. III. Cap. IX*. MEVRSII *Denar. Pythagoric. pag. 94. seq.* in IAC. GRONOVII *Antiquitat. Graec. Thes. Tom. IX. p. 1329. recus.* Inprimis autem apud THEONEM *loc. cit.* haec spectat huc inscriptio aegyptiaca:

ΠΡΕΣΒΥΤΑΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΑΝΤΩΝ ΟΣΙ-
ΡΙΣ. ΘΕΟΙΣ ΑΘΑΝΑΤΟΙΣ, ΠΝΕΥΜΑΤΙ,
ΚΑΙ ΟΥΡΑΝΩΙ, ΗΛΙΩΙ, ΚΑΙ ΣΕΛΙΝΗ, ΚΑΙ
ΓΗ, ΚΑΙ ΝΥΚΤΙ, ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ, ΚΑΙ ΠΑ-
ΤΡΙ ΤΩΝ ΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΕΣΟΜΕΝΩΝ, ΕΡΩ
ΤΙ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΥ ΑΡΕΤΗΣ ΒΙΟΥ
Σ Τ Ν Τ Α Ξ Ε Ω Σ

Hoc est

ANTIQUISSIMVS OMNIVM REX, OSIRIS. DIIS IMMORTALIBVS, SPIRITV ET COELO, SOLI ET LVNAE, ET TERRAE ET NOCTI, ET DIEI ET PATRIEORVM QVAE SVNT, QVAEQVE FVTVRA SVNT, AMORI, MONVMENTVM HOC POSVIT VIRTVTIS IPSIVS ET VITAE AB IPSO
ORDINATAE

- c) Ea sine dubio ratio effecit, ut PLVTARCHVS librum, quo omnem Theologiam Aegyptiacam explicare voluit, *de Iside et Osiride* inscripserit, qui praeter alias editiones, PLVTARCHI in operibus iunctim editis, prodiit etiam nouissime separatim *Graece et Latine cum notis variorum*; Cantabrigiae 1744. 8. atque germanico idiomate, cura Io. SALOM. SEMLERI, Wratisl. 1748. 8. Caeterum autem vix ac ne vix quidem testis locuples esse videtur PLVTARCHVS, de religione Aegyptiorum antiquissima, sed potius illa tempora, cum recentioribus, in quibus populus hic iam graecissabat, confudisse videtur

§. VIII

Iam vero *Isidem* atque *Osiridem*, quibus prognatos scribam parentibus, incertus in variis auctorum sum opinionibus, cuius quidem inconstantiae nullam aliam, quam hanc cum IABLONSKIO arbitror esse causam, quoniam Graeci, ex quibus omnis Aegyptiorum haurienda est historia, relatas sibi ab Aegyptiis traditiones, aut minus recte assequuti fuerunt, aut vehementer saltem eas adulterauerunt. *Osiridem* fratrem fuisse *Isidis*, quem deinceps viro tempestiua sociam sibi genialis adsciuisset lecti, PLVTARCHVS existimat;

mat; filium autem illum *Isidis* fuisse, LACTANTIUS, MINVC. FELIX, et LAVR. PIGNORIVS perhibent; alii denique, quo magis ineptum aliquid excogitari vix potest, fuisse eos dicunt in utero materno gemellos, hicque inter se coiuisse, atque inde grauidam *Isidem* factam in ipso utero peperisse *Horum*, sicque omnes tres in lucem prodiisse simul ^{a)}

a) Plura de genealogia origineque *Isidis* atque *Ostridis* expendit Celeb. TABLONSKIUS *loc. cit. p. 140.* ubi summo etiam studio in veram nominis *Ostris* inquirat originem

§. VIII

Sed quid est, quod hisce opinionum diuortiis paenitius introspiciendis, diu immoremur? Magis inclinatur animus, neque est, nisi fallor, longe ab re alienum, inquirere potius, quid praestiterit OSIRIS, quod tantum apud suos adeptus fuerit nomen. Inclytum itaque eius in Aegypto regnum maxime pacis florentibus studiis fuit, sique libet credere vetustae rerum fama, non bos arator, non mitiores hucusque fuerunt fruges. Quibus perspectis, totus OSIRIS, ut fertur, eam vertebatur in curam, ut agrorum incolarumque mitesceret fera natura, arareque terram institueret. Ita enim iam canit TIBULLVS: ^{a)}

*Primus aratra manu sollerti fecit OSIRIS,
Et teneram ferro sollicitauit humum.
Primus inexpertae commisit semina terrae,
Pomaque non notis legit de arboribus.
Hic docuit teneram palis adiungere vitem, ^{b)}
Hic viridem dura cedere falce comam.*

Sicque

Sicque rebus suis domi bene constitutis, in alias etiam terrarum plagas magnum eum instituisse iter et adusque esse in Europae regiones progressum, DIODORVS memorat SICVLVS, eadem ut exteris exhiberet beneficia, potumque etiam ex hordeo, uti quidam addunt, parandi ostenderet rationem ^{c)}

a) *Carm. Lib. I. Eleg. VIII.* iuxta edit. IANI BROCKHVSII; Amst. 1708. 4

b) Negat quidem hoc Clar. IABLONSKY *loc. cit. pag. 130.* magnumque aduersus religionem Aegyptiacam, asserto hoc committi putat piaculum, utpote qua, prouocans ad PLVTARCHVM, vino aliquid inesse pestiferi, statuebatur; Sed quod pace tanti Viri dixerim, aduersari Eius sententia videtur Scripturae 3. qua duce *Gen. XXX, 1-5. 9-13.* expressis edocemur verbis, vini usum Aegyptiis utique fuisse in consuetis

c) Vid. DIOD. SIC. *loc. cit. Lib. I.* atque MARTIANVS CAPELLA *Satyr. Lib. II. pag. 39.* iuxta edit. HVG. GROTII; Antw. 1599. 8

§. X

Praeter ea autem, quae in antecedentibus exposuimus, praestita ab OSIRIDE populis suis beneficia, regiaeque in subditos propensionis documenta, quam maxime commemorabile adhuc est illud, quod inter inuentores medicinae primum ille occupet locum. ^{d)} Atque, si verum est, quod, sicuti quidam haud male interpretati fuerunt, *Osiris*, vox sit coptica, quasi *Vdsie-re*, hocque βασιλεα σωτηρα, *regem seruatorem*, aut etiam αὐτιον της σωτηριας, *salutis auctorem* siue *causam*, uti linguae huius gnari uno profitentur ore, significet, atque *Vdsie* siue *Vse* Aegyptiis idem sit ac σωζειν, *seruare*, *re* vero designet *regem*, aut etiam *facere*, adeoque *causa-*

cauffalitatē subindicet; (quam ipsam originationem suo testimonio PLVTARCHVS etiam comprobat, qui *Osirim ἀγαθοποιοῦν beneficū, vel bonorum esse cauffam* docet:) quid quaeso apparet manifestius, quam quod, uti innumera hoc comprobant exempla alia, a primariis, quae obiit, muneribus, nomen sortitus sit suum? quid clarius, quam, quod medendo etiam, salubribusque consiliis, ciuibus suis prospexerit, curamque sanitatis eorum gesserit

a) De hac scilicet antiquissimae gentes inter se certarunt fere omnes gloria, et quaelibet paenes se natam eam esse putauit, suisque adscripsit Diis. Caeteris itaque iam missis, de Aegyptiis hoc nostris testantur, PLINIVS, *Hist. Nat. Lib. VII. Cap. LVI.* MERCVRIALIS, *Var. Lect. Lib. II. Cap. XVIII.* alique, de quibus conferri meretur DAN. VINCIVS, *Amoenitatt. Philol. med. p. 6. seqq*

§. XI

Magis tamen adhuc hoc ipsum ex iis, quae de OSIRIDE uti olim, ita hodiernum quoque prostant, si recte sentiam, numismatibus apparet, inscriptionibus atque monumentis. Ita enim in prioribus atque ultimis communissime audit CONSERVATOR, omnia vero, quibus ponitur, simulacra eo redeunt, ut *Deus* inde eluceat *salutaris*. Fingitur ille corpore plerumque humano, a calce usque ad caput, quod nunc humanum, nunc accipitris est, quia scilicet, AELIANO teste, viuida oculorum acie, rapidoque volatu reliquas omnes auis haec praecellat; ^{a)} in capite, quocumque ille etiam conspiciatur, cornubus globulisque plerumque instructus est, utpote quos in omnibus fere numinum Aegyptiacorum videre

licet simulacris. Interdum etiam sub integra accipitris forma, in obeliscis inprimis, aliisque veteris Aegypti monumentis; interdum sub specie alius avis, cui rostrum abscissum est; ^{b)} interdum cum Sole in capite; interdum denique sub forma Senis cum canibus, ^{c)} effingi solet. Et quamvis ipsis hisce sub symbolis Solem, utpote quem sub imagine OSIRIDIS cultum fuisse ^{d)} credunt, latitare, memoriae proditum sit: magis tamen consentaneum nobis videtur, nihil illis indicari aliud, quam quod deus ille fuerit salutaris, medicamque artem, nisi inuenerit, propagarit saltem, inuentisque aliis auxerit quam plurimis

a) De *Natura animalium* opere pererudito variaque doctrina refertissimo, quod cum animaduersionibus CONR. GESNERI, et DAN. GVIL. TRILLERI, curante ABRAH. GRONOVIO, cum eiusdem annotatt. prodiit Lond. 1744. 4. *Lib. VII. Cap. IX.* Vnde etiam discas, multos accipitres Soli sacros a sacerdotibus Ægyptiacis, alitos fuisse, hosque ipsos eapropter *Hieracoboscus*, hoc est, nutritores accipitrum dictos fuisse. Consentit hac in re PLVTARCHVS lib. cit. *de Iside atque Osiride*, ubi eandem rationem indicat; neque hoc ab alia eius nominis discrepat derivatione, iuxta quam, teste DIODORO SICULO, illud, πολυφθαλμον, hoc est, *multoculum* designat; melius tamen adhuc a Coptico *osch multum*, et *iri facere*, *multa facientem* significare potest

b) Quae quidem *Ibidem* indicare quibusdam videtur, quod etiam verum esset, nisi alia nos contrarium credere iuberent, quae ab ea, uti infra exponemus, clysterum usum illos didicisse, eaque propter diuinis eam prosequutos etiam fuisse honoribus volunt; hincque abscissum rostrum admittere haud sinunt

c) De his scilicet AELIANVS testis est, *loc. cit. Lib. X. Cap. XLV.* *Isidem*

eos in quaerendo *Osiride* aliquando adiuuasse, ferasque bestias forte occurrentes abegisse, unde ii, non in magno solum apud posteros erant honore; verum etiam factum inde esse suspicor, ut *DIODORVS Anubim* producat, hoc est Deum, capite canino, *Isidis* atque *Osiridis* custodem

- d) Nomine atque numine *Osiridis* nihil aliud, quam Solem significatum fuisse, prae aliis ostendit *Celeb. IABLONSKY loc. cit. Tom. I. Lib. II. Cap. I.* quod totum de *Osiride* agit; alii *Nilum* intellectum volunt; vid. *PLVTARCH. loc. cit. p. 363.* *LVCIANVS* in *Ioue tragoëdo*, edit. cum notis varior. schol. gr. etc. et Praef. *IO. GEORG. GRAEVII*, Amst. 1687. 8. *Tom. II.* qui ita: 'Αἰγυπτίοι, ὕδατι θυσι. Καὶ τὸ μὲν ἅπασιν κοινὸν τοῖς αἰγυπτίοις τὸ ὕδωρ. Ἰδίᾳ δὲ Μεμφίταις μὲν ὁ βῆς θεός. Πηλυσιωταῖς δὲ κρομμίων; quaeque ad hunc locum explicandum egregie commentatus est modo laudatus *IABLONSKY loc. cit. pag. 127.* alii denique *Bacchum*, quamquam, pari ratione, respectu ad Solem habito, vid. *HERODOT. Lib. II. Cap. XLII.* *CLAVD. SALMASIVS de annis climactericis*, pag. 566. alia in praesenti aliorum figmenta ut taceamus

§. XII

Hoc vero antequam exponamus uberius, silentio suppressendum non est, eundem hunc nostrum *OSIRIDEM* alio etiam nomine venire solere, *SERAPIDIS* siue *SARAPIDIS.* ^{a)} Et licet quidem me non fugiat, fuisse haud paucos, qui hac de re non conueniunt, et non unam quidem, sed duas personas fuisse, maxime inter se diuersas, certo credunt certius: ^{b)} vix tamen ac ne vix quidem in contrariam ego partem abire dubito, atque contendere, unum eum fuisse eundemque. Etenim si verum est, quod non uterque solum, celebre apud Nilicolas olim fuerit numen; verum in marmoribus antiquis iisdem etiam afficiatur honoribus, atque pro

Ioue aut Sole habeatur; deus uterque nominetur maximus; inter numina ponatur valetudinis tutelaria; iisdemque etiam gaudeat symbolis; quinimmo cum Ifide denique pingatur etiam coniunctus: quid vero similis est, quam quod non duo, sed unus sub diuersis his lateat nominibus? At vero, si hoc denique accedit, quod HERODOTVS ^{c)} religionem describens Aegyptiacam, deos illorum memorabiles commemoret omnes, ISIDEM, OSIRIDEM atque HORVM, de *Serapide* vero ne verbulum quidem addat, quod tamen, si tantum fuisset *Serapis* numen, quale vendidatur, salua fide historica, nunquam praeterire debuisset; quodque, id quod maximi momenti esse suspicor argumentum, in tabulis etiam illis antiquis, quae puram primamque Aegyptiorum religionem exhibent omnem, totamque eorum complectuntur theologiam, uti est *mensa Isiaca*, infra uberius commemoranda, nusquam *Serapidis* fiat mentio, aut separata *Serapidis* ab *Osiride* deprehendatur figura: non vero simile, sed certissimum esse confido documentum, OSIRIM atque SERAPIDEM unum fuisse eundemque ^{d)}

a) De huius etymologia consulendi sunt, praeter PLVTARCHVM *loc. cit.* atque SVIDAM sub hac voce, AVGVSTINVS de *Ciu. Dei Lib. XVIII. Cap. V.* atque saepe laudatus IAELONSKY *loc. cit. Lib. II. Cap. V.* nec non BERNARDVS MONTEFALCONIVS *Palaeogr. Graec. Paris. 1708. fol. Lib. II. Cap. VI*

b) Putant scilicet quidam, *Serapim* antiquis illis temporibus plane fuisse ignotum, atque a PTOLOMAEIS demum saltem inuectum, ex quibus eminent atque consulendi sunt DIONYS. PERIEGETA, *Descript. Orbis, Graec. cum Comment.* EYSTATII, Archiep. Theffalon. Lutet. ex offic. ROB. STEPHANI, 1547. v. 255. atque ad hunc EYSTATII Scholia;

lia; PLVTARCHVS *loc. cit.* CLEM. ALEXANDR. *Protrept. p. 31.* CYRILLVS ALEXANDR. *aduersus Iulian. Lib. I. inter Opp. eius iunctim edita, Gr. et Lat. studio IO. AVBERTI, Paris. 1638.* MACROBIVS *Saturnal. Lib. I. Cap. VII.* atque IABLONSKY *loc. cit. pag. 226.* Alii, a Patribus inprimis seducti, Iosephum Patriarcham, propter beneficia Ægyptiis praestita, inter deos eorum fuisse relatum, hocque nomine appellatum existimant: sed neutram illorum sententiam ita comparatam esse spero, ut iis, quae hic proposuimus, rite pensitatis, fidem amplius mereantur

c) *Hist. Lib. II.*

d) Vid. praeter RAPH. FAURETTI *Inscript. antiqu. Romae 1707. fol. pag. CDLXVI.* et DAN. CLERICVM *Hist. Med. Part. I. Lib. I. Cap. VI.* IO. LEHMANNI *Disp. de Serapide Aegyptiorum Deo maximo; Vitemb. 1666.* atque IO. DAN. MAIORIS *Serapis radiatus, medicus Aegyptiorum Deus, ex metallo et gemma; Kil. 1685*

§. XIII

Quod, ut nunc eo appareat clarius, ex imaginibus, quibus OSIRIS siue SERAPIS effingitur, et quarum apud MONTEFALCONIVM, atque in nouo illo opere, quod splendidum illud opus in compendio sistit, satis magnus est numerus, in conspectum producere placet, plane singularem, quae a manu quidem Aegyptiaca profecta non videtur, insolitum tamen atque Aegyptiis peculiare praese fert artificium. Stat ille Senex, (vid. in *Tab. Fig. 4.*) capite radiis fulgente, atque calatho imposito, coma et barba promissa, quales alias in Iouis imaginibus obseruantur. Corpus, a capite usque ad pedes amictum, complicatur serpente, cuius caput supra pedes conspicitur, corpus vero eius, corpus hominis ascendendo

stringens, multis illud gyris circumuoluit, qui ad humeros terminantur. Serapis caudam illius tenet sinistra, quae sola videtur libera, dextra quippe sub veste tegitur, quin brachium totum veste tectum conspicitur, excepto solo cubito, quem nudum videre licet, quod non sine arcana quadam ratione factum est. Gyri autem atque flexus sinuosi serpentis, quatuor relinquunt spatia, in quibus duodecim sic dicti Zodiaci apparent signa. MONTEFALCONIVS nihil aliud hanc imaginem esse arbitratur, nisi magnum illum Iouem, Solem, Serapim, in Graecia atque Latio Inscriptionibus adeo celebratum; serpentem flexibus multis corpus circumdantem, Solis per Zodiacum innuere cursum; corpus autem Serapidis, mundum siue terram, quae radiis solaribus foecundaretur: sed nobis longe alia symbolorum horum videtur esse significatio, quam quidem nunc in medium proferre licebit

§. XI III

Senex itaque ille stans, quid indicat aliud, quam quod medicae artis beneficio, longaeuitatem acquiramus, qua nihil est optabilibus, nihil mortalibus in votis magis? Ipsum vero hunc Senem, medica arte esse peritum, calathus ostendit, qui caput eius ornat, radiis corruscans, quibus medicina omnem illustrat vitam humanam, quique calathus, uti in aliis numinibus salutaribus, opem indicat, quam per medicamenta varia mortalibus suppeditant. Serpens corpus Senis multis circumdans gyris atque flexibus, non uti antea ex MONTEFALCONIO repetimus, Solis per Zodiacum cursum denotat, sed potius, uti frequentissimum Deorum medicorum symbolum est, ita nostrum etiam Senem eo decet magis, quo clarius
indicat

indicat callidum esse debere medicum atque prudentem, quae quippe virtutes serpentibus familiares esse dicuntur quam maxime. Ecquid autem spatia illa quatuor, quae sinus serpentis flexuosi relinquunt, et quibus duodecim sic dicti Zodiaci continentur signa? Haec certe eorumque significatus fugere illos non possunt, quibus aliqua tantum ex parte veterum Aegyptiorum medicina cognita est atque perspecta. DOMINICVS scilicet AVLISIVS, Ictus et Professor quondam Neapolitanus, ^{a)} ostendit, *Nechepsonem*, quem Aegyptiorum regem et eundem fuisse affirmat SCHVLZIVS, ^{b)} qui alias nomine *Pharaonis Nechonis* celebratus fuit, Astronomum clarissimum, signis Zodiaci certos praefecisse deos, hosque ipsos, Astrologiam cum medicina coniungens, inter partes corporis humani ita distribuisse, ut cuilibet membro unum ex his praeesset signis, suaque in conseruanda sanitate morbisque vel efficiendis, vel curandis iterum conferret symbola. Quae si cum methodo Aegyptiorum medendi, infra explicanda uberius, sedulo conferamus, nihil apparet manifestius, quam quod signa Zodiaci in nostro Serapide occurrentia, id indicent, omnes deos deosque salutare in uno hoc OSIRIDE conspirasse atque fuisse coniunctos. Vides igitur, ut paucis praecidam, in Simulacro Osiridis, siue Serapidis, hic proposito, nec mundum, nec coelum, nec solem eiusque cursum, sed omnem potius, uti opinor, in compendium quasi redactam, medicinam Aegyptiacam

a) Reliquit scilicet ille inter codices manu sua exaratos, quoque de *Ortu et progressu Medicinae Libros VIII*, qui ultimam tantum expectabant limam. Conspectum illorum iuxta omnes suos titulos debemus NI-

COLAO AVLISIO, qui illum catalogo scriptorum fratris DOMINICI, Libris Eius *delle Scuole Sacre*, Neapol. 1723. praemisso adiecit. Et dolendum utique est, quod ipse hic commentarius Aulifii de medicinae fati, lucem nunquam viderit, nec spes nobis unquam illum videndi superfit, siquidem opus de antiqua medicina habuiffemus omnibus numeris absolutiffimum. Interim tamen, cum multa et in ipfo confpectu deprehendas lectu digniffima, ex quibus depromat, cui argumentum fcribendi deest, operam dabo, ut proxime ille iterum typis exfcribatur

b) Vid. EIVS *Histor. Medic. p. 160. seq.* Conf. LE CLERC *Histoire de la Medecine p. 87*

§. XV

Sed nondum peracta fabula est, producenda et reliqua, quibus abundat Aegyptus, in scenam sunt numina falutaria. Non enim OSIRIS solum receptus in templa Deorum fuit: verum etiam muliebri virtuti, maximi femper habitae ab Aegyptiis, suum ponebant decus suumque pretium. Ipsam etiam ISIM, *numen*, ut cum poeta loquar, ^{a)} *Orientis anbeli*, diuino profequuti sunt cultu; quinimmo, si verum confiteri decet, longe ille adhuc celebrior crebriorque quam ipsius deprehenditur *Osiridis*, quare etiam frequentiffime *illa*, *hic* rariffime in marmoribus antiquis atque eruditis occurrit lapidibus. Namque omnium *illa* rerum habebatur mater, hinc in urbe *Sai*, in templo *Minervae*, quae eadem esse putatur *Isis*, haec ex PLVTARCHI testimonio probabat Inscriptio: SVM QVICQVID FVIT EST ET ERIT NEMOQVE MORTALIVM VELVM MIHI ADHVC DETRAXIT. Et quemadmodum

modum *Osiridem* immites terras Cererisque ignaras vomere imbuisse antea tradidimus; ita Coniux eius, *ISIS* sociatas illi hoc in negotio porrexit manus, praeter ea autem leges etiam, quibus domi uterentur, ciuibus suis dedit, hincque aequitatis simul atque legum habita fuit praeses, siue ut poeta canit: ^{b)}

*Prima dedit fruges alimentaue mitia terris,
Prima dedit leges.*

nomenque adepta fuit *Theismophorae*. ^{c)} Nec tacenda sunt alia eius instituta egregia, quibus succurrisse mortalibus dicitur. Ita illa fragilem ratem prima omnium, ut quidam auctores sunt, truci credidit Pelago, atque, siue securam se, muliebri fidentia, rata, aduersum incerta maris et rabiem Noti; siue, quod fluctus quoque ac tempestates, feminae, quae in omni re dominatur, pronas in obsequia fore, sperauerit; siue non satis habens, Neptunum procul e terra spectare, nauem construxit, ac suo cum *Osiri*, cursus Pelagii comite, magnos in usus, ciuibus mare aperuit, ^{d)} remque eos docuit nauticam. Immo fuit haud diu post ingeniosus eam in rem *ISIDIS* apprime amor, atque acre iuuandi suos desiderium, ut, impatiens morae omnis, ratem prima etiam velificasse dicatur. ^{e)} Inprimis tamen inuentae etiam medicinae gloriam huic suae *ISIDI* tribuunt Aegyptii, tantamque in arte salutari calluisse eam dicunt peritiam, ut non pharmaca salutariaque solum remedia inuenerit complura: ^{f)} verum morbis etiam alias incurabilibus mederi, quin immo post mortem etiam adhuc in somno, si quis opem ab ea petiisset, apparuisse, manifestamque Numinis praesentiam ostendisse, sicque promptissimum indigentibus exhibuisse auxilium celebretur.

Hisque atque talibus aliis, quando iuuari vitam humanam reddique in dies beatiorem, pro se quisque experiretur, facile fuit effectum, ut tantam auctorem munerum, ISIDEM, summis in honoribus haberent. Et inter hos veluti cancellos, si continuisset sese grata veneratio, haud sane, ut reprehendas eam, necesse foret; sed ea temporum superstitione, miscentur diuina humanis, hinc post obitum, religiones, ut magno Deorum numini, decernuntur, atque inter ipsa artis medicae refertur Numina tutelaria; templa constituuntur, ad quae tanquam ad sacram ancoram confugiebant omnes aegroti, precibusque in eis eam vocabant, sacrificiis colebant, omniaque peragebant, quicquid modo superstitione excogitare valebat s)

- a) Ita STATIVS *Silvarum Lib. III. Silu. II. v. 102.* iuxta edit. Aldinam; Venetiis 1519. 8
- b) OVIDIVS NASO *Metamorphos. Lib. V. v. 391.* inter *Opera cum not. integr.* cura PETRI BURMANNI; Amstelod. 1727. Voll. IV
- c) Inde apud GRVTERVM *fol. LXXXIII, 10.* appellatur FRUCTIFERA, atque in nummis, et apud OVIDIVM *Metamorph. Lib. IV. v. 688.* spicas nitido auro flauentes tenens conspicitur. Inde *Isidem* in Sueuis cultam, de qua postea, doctiss. DOEDERLINVS in *Antiquitt. Gentilismi Nordgauenfis* §. XXIII. vocat: *Die Erfinderinn der Früchte, und Ernährerin aller.* Ad quae verba examussim vox illa *τιθνη και πανδεχη*, uti diuinum PLATONIS os illam vocat, respondere videtur. De legibus autem ab *Iside* latis, nomineque *Theismophorae*, praeter DIOD. SICVLVM *loc. cit. Lib. I. Cap. XXXIX.* consulendus est Illustr. SPANHEMIVS; et sane *Isidi δικαιοσυνη* sacra fuisse facta, vel ex lapide REINESIANO *Cl. I. CXXXV.* constat
- d) De hoc *Isidis* rei nauticae studio, cuius ipsius inuentrix dicitur, atque
cuius

cuius ipsius causa summum illi, tanquam aequoreae Thetidi, Ægyptios habuisse honorem ex PLYTARCHE intelligimus; adscitamque velut a Neptuno regni in consortium, Nereidum chorus omnis et monstra natantia venerantur, inprimis legi meretur atque commendandus est Vir Clar. IO. GOTTLÖB BOEHME, magnum Phoebi incrementum, atque Lipsiæ meae Prof. Publ. Disp. altera *de Iside Suevis olim culta*; Lips. 1749. ab initio, ubi etiam lepida atque febriculosa OLAI RYDBECKII erudite refutatur sententia

e) Ita HYGIVS inter Mythographos lat. ex edit. THOM. MÜNCKERI, Amst. 1681. 8. Tom. I. Fab. ult. *Velificia*, inquit, *primum inuenit Isis Nam dum quaerit Harpocratem, filium suum, rate velificauit.* Inprimis autem comtus CASSIODORI est locus, *Var. Lib. V. Epist. XVII.* ubi elegans quam maxime veli inuenitur descriptio, iuxta quam *navium dicitur faciens alas, linum volatile, quietum nautarum auxilium, quorum beneficio conficiunt otiosi, quod a celerrimis auibus vix probatur impleri.* Quibus praeclaris in rem naualem meritis, haud etiam visa omnino indigna est *Isis*, quin caerulea inter Ponti numina obtineret principatum

f) Vid. DIOD. SICVLVS *Lib. I. Cap. XXV.* Inprimis vero inuentum quoque et nuncupatum videtur emplastrum *Isis* dictum, atrae bili accommodatum, cuius tam frequens apud veteres medicos, GALENUM inprimis, fit mentio. Vid. DAN. VINCK *loc. cit. p. 15.* Inde apud OVIDIVM deam semet ipsam nuncupat auxiliarem. Inde IUVENALIS iuxta edit. cum notis varior. cura CORN. SCHRAEVELII, Lugd. Bat. 1664. 8. *Sat. XIII. v. 93*

*Decernat, quodcunque volet, de corpore nostro
Isis, et irato feriat mea lumina sistro*

g) Vid. HENR. IAC. VAN BASHUYSEN Disp. *de Iside, magna Deorum matre*; Seruest. 1719. cui adde IVL. FIRMICVM MATERNVM *de erroribus religionis profanae* apud VOSS. *loc. cit. Lib. II. Cap. LVI*

§. XVI

De templis autem atque sacellis in superstitiosum ISIDIS cultum constitutis, infra, ubi de cultu ipso sanitatis causa peracto, exponemus, opportunior differendi dabitur occasio; nunc, nisi animi frustra sum, de signis atque simulacris, quae summa venerari solebant caerimonia, agere magis consentaneum erit. Iam vero, illa ipsa inter se non consentiunt, plura illorum si inuicem conferas; pleraque tamen ac potiora integram eius effingunt statuam, a capite usque ad pedes. In his mirere, ut operosam insolitamque Isidis figuram si consideres, tot diuersa aliorum Numinum, quae superstitiosa excogitauit posteritas, Solis, Lunae, Dianae, Cereris, Iunonis, Mineruae, Proserpinae, Cybeles symbola, uni huic Deae cuncta apponantur. Colebant certe Aegyptii solem, colebant lunam, quos cernebant, et quorum opibus aperte iuuabantur. Nec tamen interim dubium est, quin maius etiam quoddam, abditumque Numen, quam solem vel lunam,^{a)} vel terram,^{b)} sed id, quod toti quasi praesit uniuerso, et Pantheon velut quoddam, reperire in hoc signo tibi videare, quod vires aliis Diis tribui solitas, magnitudine ac potestate sua complectatur;^{c)} ut doceatur, ab huius diuinitatis, quam in eo simulacro colebant, voluntate propitia, nihil rerum secundarum sibi non esse exspectandum

a) Ita PLVTARCHVS *loc. cit.* DIODORVS SICVLVS *Lib. I. Cap. XI.* DIO CASSIVS *Hist. Rom.* iuxta edit. splendidam atque eruditam IO. ALB. FABRICII atque HERRM. SAM. REIMARI, Hamb. 1750. fol. *Lib. L.* statuunt

b) Ita

b) Ita SERVIVS ad VIRGILII *Aeneid. Lib. VIII. v. 696. Isidem* Aegyptiorum lingua *terram* esse putat, hancque ipsam, *Isidem* esse existimat; qua in re sequuti illum sunt ISIODORVS *Lib. VIII. Cap. XI. MACROBIVS Saturnal. Lib. I. Cap. XX.* aliique plures

c) Quod nec mihi a vero videtur alienum, reputanti, apud Aegyptios, uti ex Inscript. antiqua apud GRUTERVM *LXXXII, 22.* patet, *Isidem* fuisse omnia, unamque illam omnes in magno nominum ambitu retulisse deos

§. XVII

Designant itaque rerum, quas gubernat, potentiam copiae atque ubera, quibus *corpus eius omne densatur*, uti MACROBIVS scribit; ^{a)} beneficentiam eiusdem manus adumbrant apertae, quae huic simulacro dantur, ut Deae cuiusdam praepotentis atque salutiferae effusa in homines bonitas largitasque cunctis patere demonstretur. Haec illa ipsa est ISIS, quae *Magna* alias *Deorum* dicitur *Mater*, ^{b)} quae *Myrionyma*, hoc est mille nominum dea ^{c)} vocata fuit; haec est, cuius cultus haud paucas dissonasque linguas moribusque gentes, velut quaedam infecit contagio, atque in Asia, Thracia, Phoenicia, Macedonia, ipsisque Athenis, bimarique Corintho, apud Romanos, ^{d)} immo in ipsa denique Germania, ^{e)} et apud omnes fere populos

— — qui sunt a Gadibus usque

Auroram et Gangem

suos nasceretur cultores, atque cuius diu multumque inconcussa fuit reuerentia

- a) *Saturnal. Lib. I. Cap. XX.* pari modo uti apud Graecos sequenti aevo, Diana Ephesia, quae Polymamma ideo dicitur, atque Cereris Romanorum mammosa.
- b) Vid. modo cit. BASHUYSEN *Disputat. de Iside, magna Deorum matre.* LVCIVS APVLEIVS *Metamorph. Lib. XI.* inter Opp. eius iunctim edita, cum interpret. et not. IVLIANI FLORIBI, in usum Delphini; Paris. 1688. 4
- c) Vid. GRVTER. *LXXXIII, II*
- d) Vti testes sunt LIVIVS, DION, TERTVLLIANVS, ARNOBIVS alii- que et in primis IO. OLIVA, *in marmor Isiacum Romae effossum, Exercit. Romae 1719. 8. Cap. II.* id quod etiam erudite exposuit, Illustris GEBAVERVS, Academiae Goettingensis decus, in *Act. Erudit. 1720. pag. 395*
- e) Vid. CORNEL. TACITVS *de Moribus Germanorum* inter Opp. ex recens. et cum notis IO. FRID. GRONOVII; Amst. 1673. 8. edit. *Cap. IX.* atque modo laudatus Clar. IO. GOTTL. BOEHME *Diff. binis de Iside Suevis olim culta;* Lips. 1748. 1749. quibus adde Cel. AVCTOREM *des neuen Bücherstaals der schönen Wissenschaften Tom. VI. p. 375. et T. VII. p. 73.* nec non *Commentarios Acad. Reg. Paris. Inscriptionum et elegant. litterar.* et in eorum *T. V. Clar. FONTENII diverses conjectures sur le culte d' Isis en Germanie, p. 63*

§. XVIII

Non autem magnum solum Aegyptii nobis aliquod Numen in Isidis suae coluisse videntur simulacro; verum reconditum etiam, quodque longe plus habeat in recessu, quam externa symbolorum fronte promittat. Etenim, licet a vero diffimile non sit, quod lunam forsan, aut terram, uti antea expositum fuit, atque

ex integra testium nube, qui huc spectant, Clarissimus affirmat IABLONSKIUS, veteres huius gentis auctores satoresque, in ea colere potuerint: Maius tamen moueo opus, utinam! vi quoque ingenii ac sermonis elegantia maiore, quam quae timido mihi ac tenuitatis conscio meae huc usque non potuit non pudorem incutere. Videbant scilicet posterius, tot variorum munerum genera in homines ab hoc Numine proficisci, quae neque a sole, neque a terra accepta referri possent, sed pollentiori cuidam debeantur enti. Huius autem Numinis, quod rebus cunctis praecesset, vim potestatemque cum sentirent, tanto cupidius humanae curiositatis more, naturam eius explorare studebant, quanto mirabiliores eius esse iudicabant vires. Sed huius ipsius entis naturam ratione perspicere cum non possent, eius recessus tam altos existimabant, ut absconditum quoddam Numen colendum sibi putarent. Huius igitur numinis, quod causas tam arcanas haberet, scientia, cum Aegyptiis non posset obscura non esse, hic quidem ipsius numinis formam obscurabant, ut in eo venerarentur occultam quandam diuinitatem, qualem in ea reperire sibi viderentur

§. XVIII

Vultum igitur eius obscurabant, cuius oculis apertis atque acerbis aspiciuntur quidem cuncta atque curantur, sed modis tam mirabilibus, ut Aegyptii intelligere eos haud possent. Nunc igitur facie fingebatur canina, nunc humana, nunc auis caput gerebat, nunc in capite auem, aliaque circa illud symbola, quae magnae erant indaginis. Eiusdem obscurabant manus, quae tantam tot munerum copiam liberaliter effunderent, quantam ex causis
suis

suis animo complecti non possent. Gerit itaque iugamentum leminiscatum, quod graeci ἐγκραειον dicunt, hoc ex collo eius pendet, omni florum fructuumque abundantia refertissimum, hocque uberrimo cornu quasi copiae omnium sui cultoribus promittit generum opes, ut eos sui veneratione teneat. Eo cum animos oculosque conuerterent Aegyptii, nihil erat affluentiae, quin sibi eam promitterent a numine magnae suae ISIDIS. Eiusdem obscurabant pedes, sub quibus vertuntur cuncta atque reguntur. Pedes enim symbolum sunt pietatis atque imperii, uti ex ipsis hoc patet literis diuinis; inprimis non distorti illi si fuerint, sed coniuncti, vim designant atque stabilitatem magnam. Horum genua sedes habentur misericordiae, quibus per ceram vota affigebantur tabulis inscripta atque signata; sicque totius huius idoli membris eorumque figuris magnum quoddam significari videtur Numen, sed absconditum simul atque obscurum

§. XX

Qua quidem in re, si liceat nobis dicere, quid sentiamus, manifesto satis Cacodaemonis notissima illa apparet Cacozilia, quae affectatione rerum diuinarum multarum certe maximarumque multis se prodit locis. Nimirum summum illud aeternum atque immensum, quod in DEO reperitur, nulla hominum intelligentia potest comprehendi, sed ea re suam diuinitatem maxime declarat, cum modum ingenii humani infinita altitudine sua excedit, quo cupidius eius naturam recessusque scrutari labores, eo maiori rerum admirabilium obscuritate cognitionem tuam inuoluas. Itaque DEVS ipse a Vate diuino dici voluit *Deus absconditus*, eamque

que suam appellationem factis pluribus illi consentaneis comprobavit. In sacraria enim Hierosolymitana nube tectus descendit in eisque sua habuit arcana,^{a)} uti ipsis gentibus, profano cultui deditis, fuit cognitum. Nimbo opertus Israelitas per loca duxit deserta,^{b)} leges in monte Sinai tulit,^{c)} ipse quidem in luce habitare dicitur inaccessa, quo nemo accedat.^{d)} Haec et alia, quae interna DEI oculis humanis claudunt, maiestatem eius faciunt augustiorem, maioriq̄ue colendam reuerentia. Sed aduersarius DEI similem numinis abditi venerationem, apud omnes homines falsa religione deprauatos, sibi quaerit, pro ea libidine ac profunda ambitione, qua nihil diuini sibi non arrogat honorique diuino petulans obtrectat

a) 3. Reg. VIII, 9

b) Exod. XIII, 21

c) Exod. XIX, 16

d) 1. Timoth. VI, 16

§. XXI

Sed, ne in alienam messem videamur immittere falcem, ad illustriora nunc aliqua, quibus effingitur Isis, quorumque apud MONTEFALCONIVM satis magnus est numerus, progredi libet simulacra. Sistimus in praesenti ex multis aliis, (vid. in *Tab. aen. Fig. 5.*) *Isidem* Romanam, quae ad supra descriptum *Osiridem* siue *Serapidem*, tanquam coniux pertinere videtur. Signum illud est, os humerosque Deae simile. Insolitum illa habet nihil; torquem collo gerit, quasi ex unionibus concinnatum; strophium illud magnum ex collo pendens, humerosque ornans, simile est iis,

E

quae

quae non ita pridem in usu erant. Veste induitur aperta, caetera uno intuitu percipias. Serpens illam circumdat, at, non tot gyris atque flexibus, quot in *Osiride* supra descripto deprehendis, corpus circumuoluens, sed uno tantum ambitu, multis postea gyris ad pectus illius ascendens, et dubium est nullum, ad aliquam religionis partem eo respici; vero tamen similius ad ea illius beneficia, quae tanquam *Dea salutaris* praestitit, uti ex iis patet, quae supra ad *Osiridem* exposuimus. Illustrius simulacrum plusque in recessu fouens, videtur illud, quod CLERICVS ^{a)} ex CASALIO recudendum curauit. In hoc plura adsunt symbola. A capite usque ad pectus conspicitur nuda, reliqua pars corporis clypeo ornata est quadrato oblongo, in quo capita, aues, cornua, semilunia, multaque alia, ipsumque vides *Osiridem* cornubus ornatum bouillis. Aliud neque minus illustre ISIDIS simulacrum in Commentariis Acad. Reg. Parisinae Inscriptt. atque elegant. litter. ^{b)} exstat, non propter figurae suae magnitudinem solum, verum etiam propter alia symbola, quae in illo conspiciuntur, quam maxime memorabile. In huius capite auis quaedam rostro adunco deprehenditur, quam MONTEFALCONIVS pro accipitre habet, nos vero rectius *Ibidem* esse existimarem, nisi ea, quae supra in *Osiridis* commemorauimus symbolis, aliud nos credere iuberent

a) Vid. Eius *Histoire de la Medecine* p. m. 15

b) Iuxta versionem germanicam a GOTTSCHEDIA, quae sola suo exemplo comprobat, non viris solum datum esse, eruditionis intrare facraria, verum etiam in feminarum pectore sacrum aliquid latere, adiutumque illis ad Corinthum esse concessum, curatam. *Tom. VII. p. 5. seqq*

§. XXII

Taceo in praesenti numismata, gemmas, aliaque, quibus culta fuit Dea, monumenta. Eorum quaedam RICH. MEAD collegit,^{a)} ex quibus unum maxime memorabile sub frontispicio libelli excudendum curauimus. Vides hic nummum aureum moduli tertii. In aduersa area, Caput conspicitur turritum, Matris Deorum *Sypilene*, tutelaris Smyrnaeorum Numinis. ^{b)} In auersa: ΕΜΥΡΝΑΙΩΝ ΞΕΥΞΙΣ. Hic *Xeuxis* siue *Zeuxis*, Herophileus, sicuti a STRABONE edocemur, magnae istius prope Laocodiceam Scholae magister, non Aesculapii solum, verum etiam *Deae Isidis*, tanquam sanitatis primariae cuiusdam praesidis, sacerdos, et ob pompam Isiacam cum ludis Aesculapii coniunctam, expressus videtur. ^{c)} Conspicitur in eadem area simulacrum reginae Isidis, socium cum magna matre honorem, uti ex antiquis patet monumentis, ^{d)} eandemque ac Aesculapius potentiam, ^{e)} et celebrem in urbe Smyrna cultum sortitae. ^{f)} Stat illa habitu stolato, caput ornatum est calatho, dextra manu attollit sceptrum, in regiae dignitatis signum, sinistra columna innixa est, eademque victoriam alatam tenet, quae coronam ipsi porrigit laureatam. ^{g)} Ad pedem adstat auicula, de qua, quamuis dubium esse possit, qualis illa sit, num forsan hirundo, num accipiter, aut vultur, aut ibis, quae omnes saepe numero in Isiacis conspiciuntur monumentis; ^{h)} mihi tamen

Romulidarum acris seruator, candidus anser
esse videtur ⁱ⁾

^{a)} Vid. Eius Differt. de nummis Smyrnaeis, in medicorum honorem percussis, adiecta Orationi eius Harueianae anniuersariae, Londini habitae 1723. Lugd. Bat. 1725. 8

- b) Vid. HENR. AVG. ZEIBICHI Comment. *de Matre Deorum Sypilene*, ex antiquis monumentis eruta; Vitemb. 1747. 4
- c) Quam enim potentiam in re medica attribuerunt Aesculapio Smyrnaei, quem Iouis titulo eos insigniuisse ARISTIDES testis est, eandem Isidi etiam, siue, qui saepe cum illa confunditur, Serapidi adscripsisse, nummus, qui in Gazophylacio Mediceo asseruatur, inscriptus: ΖΕΥΣ ΣΑΡΑΠΙΣ, testatur
- d) Praecipue ex inscript. *Gruteriana XXVII, 2. MATRI DEVM ET ISIDI* commune sanum. Porro unum utriusque numen sociatis in eodem simulacro symbolis colebatur Romae in Circo maximo, insignitum capite turrato, leonem in sublimi agitans, et sistrum manu attollens. vid. nummos NERONIS et TRAIANI apud ONVPHR. PANVINVM *de Ludis Circensibus et Triumphis*; Patau. 1681. fol. quique recusus exstat in IO. GEORG. GRAEVII, Aui mei materni, de quo mihi gratulor, fratris, *Thesauro Antiquitatt. Rom. Tom. XI. Lib. I. Cap. XIII*
- e) Hunc, quem cum Aesculapio communem habuit honorem DIODORVS SICVLVS comprobatur. Hinc nata Isidis Salutaris non minus, quam Fructiferae religio; hinc templa Isidis per uniuersam etiam Graeciam Aesculapii fanis coniunctissima; hinc inscriptiones Romanae: ISIDI SALVTARI; hinc nummi denique Isidem cum symbolis ostentantes, qualem idem MEAD producit *loc. cit. Tab. III. num. XX.* cum epigraphe: SALVS AVG
- f) Vid. ARISTID. *Orat. I.* ubi της Ισιδος, της εν τη Σμυρνη ιερας memorat; et in *Orat. III.* ait: ετεθυκειν τη Ισιδι και τω Σαραπιδι εν τω της Ισιδος ιερω, λεγω τιστο εν Σμυρνη γενομενον. εξιοντι δε μοι τα προπυλαια προσεββησαν χηνες δυο των ιερων
- g) Talis enim in Inscriptione celebratur, id est DOMINA VICTRIX ATQVE TRIUMPHALIS; GRVTER. LXXXIII, 14. LXXXIV, 2
- h) Vid.

- h) Vid. ATHANAS. KIRCHERI crepundiarum illius pueriliumque imaginum amatoris et admiratoris mirifici, *Oedipum*, quem Dauum tamen melius dixeris, *Aegyptiacum*; Rom. 1652. passim
- i) De quo ARISTIDES testis est *loc. cit.* eos in templo Isidis pasci solitos fuisse, gratiores illi ut fierent victimae. Praeter quem conferri meretur ARTEMIDORVS in *Oneirocrit.* iuxta edit. Gr. Lat. cum notis NICOL. RIGALTI; Lutet. 1603. 4. *Lib. IV. Cap. LXXXV*

§. XXIII

Longius me inquirendi in Isidis symbola atque simulacra studium prouexit, atque animo equidem ante destinaueram. Nec tamen operam, si quid veri mens augurat, perdidisse, musis amico videbimur: haud disconueniens certe ea professioni sententiae est, secundum quam salutarem hanc deam fuisse, supra retulimus. Post eam nunc atque Osiridem, in tota antiquissimorum Aegyptiorum theologia celebrius nihil est, aut occurrit frequentius, HORI, quem illorum filium esse perhibent, nomine atque numine: at nullum etiam, quod, lubentissime fateor, plus illo faceffet negotii. Graeci, quando de *Horo* loquuntur, semper eum interpretari solent per *Apollinem*; ^{a)} alii eum atque *Harpocratem* unum eundemque esse asserunt; Nec, ut ego opinor, male. De ortu autem eius tot fabularum in veterum monumentis est farrago, ut vix ea omnia ac ne vix quidem, in ordinem reduci possint. Habetur ille plerumque, veluti pater, pro sole, et GISBERTVS quidem CVPERVS, ^{b)} quotidianum solis ortum sub nomine eius habitum fuisse, affirmat; celeb. autem TABLONSKY, ^{c)} renouatum potius solem in solstitio hiberno intelligere vult, quando ille nominatur. Sed veniam da-

bit, Vir alias praestans laude litterarum, quod meae opinioni nuntium ea propter non mittam, clarissimo potius subscribens WERNSDORFIO, uti statim pluribus docebo

- a) Vid. HERODOTVS *Lib. II. Cap. CXLIV. et CLVI.* DIODORVS SICVLVS *Lib. I. p. 22.* PLVTARCHVS *loc. cit. p. 375.* AELIANVS *Hist. Animal. Lib. X.* MACROBIVS *Saturnal. Lib. I. Cap. XXI.* IABLONSKY *loc. cit. Lib. II. Cap. IV.* et multi insuper alii, quos opere hic recensere nihil attinet
- b) In libro eruditissimo, quem HARPOCRATEM inscripsit; Traiect. ad Rhen. 1687. 8
- c) *Loc. cit. Lib. II. Cap. IV*

§. XXIV

Osiris scilicet, salua nostra sententia, idem erat ac Aegyptiorum Sol, ad cuius mutationes atque effecta, omnes suos referebant deos; sub Ifidis vero imagine colebatur Luna. Si ergo verum est, HORVM siue HARPOCRATEM Osiridis atque Ifidis fuisse filium; quid impedit, quo minus eum in fabulosa hac theologia cum parentibus coniungamus? Nec citati auctores a nobis hac in re dissentiunt. Orientem solem diurnum, uti iam dictum est, haud ineptis testimoniis per illum significari CVPERVS probavit:^{a)} eundem autem in solstitio hyberno renouatum idoneis fatis argumentis Venerab. IABLONSKY. Vterque specie paruuli tenerique pueri symbolum hoc expressisse Aegyptios, huncque puerum vocasse HARPOCRATEM, suo quisque modo, hoc est, erudite atque eleganter ostendit. At enim vero nec nobis praesto obscura sunt indicia, longe aliud per eum significari, atque sub Harpocratis latere

latere symbolo. Constat enim, stellam aliquam non infimae magnitudinis Soli esse proximam, atque vel praegredi eum, vel sequi solere. Est haec stella Veneris. Cum igitur, si post Solis occasum in horizonte dicta illa stella visibilis sit, nox sequi soleat, quae ipsa interdum per *Isidem* olim indicata fuit, hincque cum *Iside* siue nocte arctissime cohaereat; Cum Solem Orientem, quem *Osiridem* esse dicunt, eadem semper stella praegrediatur, hincque etiam hanc ob causam cum eo coniuncta sit: quid impedit, quominus Harpocratem, neque Solem, neque Lunam, sed stellam potius indicatam fuisse Veneris, asseramus. Quid quod ipsa haec stella a quibusdam dicta fuerit stella *Isidis*, atque elegans aerea Harpocratis effigies, a CUPERO proposita, idem nobis persuadeat; ut etiam mirum sit, CUPERVM hoc non obseruasse. Accedit, quod in Inscriptione Graeca, quam e SPONIO CUPERVS repetiit, *Anubis et Harpocrates* dicantur Δισκουροί, id vero nomen a Castore atque Polluce mutuatum Annubidi conueniat, quod horizontem is siue ortum atque occasum Solis designat, atque sub Anubidis forma, Aegyptii olim stellam intellexerint Mercurii, quae Soli etiam proxima est, eoque vel oriente vel occidente videtur, sicque eadem stellae Veneris atque Mercurii fit ratio, atque si Annubis stellam Mercurii, Harpocrates citra contradictionem stellam significat Veneris

- a) L. c. p. 125. ubi prouocat ad PLUTARCHVM de *Iside atque Osiride*, p. 355. et de *Pythiae Oraculo*, p. 400

§. XXV

Praeter ea, quae haecenus pro *Harpocrate* disputata fuerunt,
plura

XXXX ANTIQVITATES MEDICINAE

plura etiam inde quidem adhuc peti possent, quod, uti aliunde constat, *Bonus Deus Puer Phosphorus* a gentibus cultus fuerit, cuius maxime memorabilia apud GRVTERVM haec exstant lapide literario; ^{a)}

BONO DEO
P V E R O P O S
P H O R O
T' FL' ITALICVS
P R I M V S I I I I
V I R M' A' A'
C V M S T A T I L I A
L V C I N A C O N I V G E E T
S V I S E X V O T O

Hunc bonum Deum Puerum Phosphorum, eundem nostrum esse *Harpocratem*, GISBERTVS CVPERVS, ^{b)} BAUDELOTIVS DE DAIRVAL ^{c)} atque inprimis IO. CHRISTIANVS WERNSDORFFIVS, ^{d)} Vir literarum laude praestantissimus, idoneis atque egregiis testimoniis, quam maxime vero ex multis etiam, quae inter se communia habent, symbolis abunde satis demonstrarunt; nec possum, quin clarissimorum virorum hanc sententiam, utroque, quod aiunt, collaudem pollice, inque eam ipsam pleno descendam gradu, inprimis cum ad id etiam faciat, ad quod progrediendum nunc nobis est, et ad nos magis spectat, explicandum, eum Numen etiam apud Aegyptios fuisse Salutare, suaque ad ornandam iuuandamque medicinam contribuisse symbola

a) Fol. LXXXVIII. num. 13

b) In *Harpocrate*, p. 125

c) De utilitate peregrinationum; Tom. I. p. 220

d) Progr. de Christo Phosphoro nostro, itemque de DEO Phosphoro profanarum gentium; Helmst. 1755

§. XXVI

Et hoc quidem ipsum, recte si sentiam, quibus gaudet HORVS siue *Harpocrates*, manifesto innuere videntur symbola, prae omnibus aliis Diis Salutaribus, *illi* plane peculiaria, quod scilicet, in schematibus, quae de eo occurrunt, omnibus digitum ori habeat admotum. Et quamquam celeberrimus MONTEFALCONIVS, symbolo hoc nihil aliud significari credat, quam quod Dii silentio atque verecundia colendi essent, siue ut PLVTARCHVS dicit, non decere, ut homines, qui tam parum deos cognoscerent, temere de iis loquerentur; TABLONSKIIVS autem eo hoc refert, quod Harpocrates debilis et nondum perfectus natus dicatur, vitiumque adeo fuerit natiuitatis digitus ori admotus, a PLVTARCHO forsitan hac in re seductus, qui eum Θεον ατελη και νηπιον, *deum quendam immaturae aetatis atque infantem*, vocat; magis tamen cum ipsa medicina inde nobis conuenire videtur, quia Graeci Deum illum putauerint fuisse Silentii, atque ipsa Medicina *ars* dicta fuerit *muta*^{a)}

a) Ita enim VIRGILIIVS *Aeneid. Lib. XII. v. 396*

*Scire potestates herbarum usumque medendi
Maluit, et mutas agitare inglorius artes.*

in quo loco explicando summi semper doctissimique viri sese exercuerunt, maxime tamen legi merentur, quae I. H. SCHVLZIVS disputauit *Progr. de artibus mutis*; Halae 1732. et post eum Clariss. HVNDERTMARKIVS, loco infra citando, de quo, cum longe aliter sentiat, quod tamen pace eius dixerim, idem affirmandum est, quod ille SCHVEZIO obiecit, scilicet tractum magis quam ductum videri, quod pro sua explicatione protulit

§. XXVII

Quod ut eo appareat magis, liceat nobis figuram proferre
F *Har-*

Harpocratis, siue *Hori*, in qua ea, quae huc spectant, omnia manifeste satis expressa sunt. Sistimus in *Tab. aen. Fig. 6.* Harpocratem alatum, sinistra gestantem cornu, *pomis et odore flore repletum*, dextra ori digitum admouentem. Et alae quidem Soli vulgo tribui solent, ad eius in mouendo indicandam velocitatem, sed nos, qui non Solem, uti ex antea dictis patet, sed stellam potius vel praecedentem eum, vel sequentem per Harpocratem significari credimus, ita explicamus, ut per alas indicetur fuga quasi, cui Sol oriens stellam illam subiicit; medicus autem Deus cum fuerit HARPOCRATES, quid indicatur manifestius, quam quod medicum deceat citissime morbos depellere, uti scimus, subsequantium Medicorum fere omnium, iuxta Asclepiadis effatum in eo inprimis positum fuisse officium, ut non tuto solum atque iucunde, verum *cito* etiam morbis mederentur. Conspicitur porro in HARPOCRATE nostro, cornu copiae, quod sinistra sustinet manu, quo quidem, nisi fallat nos opinio, fructuum copiam ab Harpocrate subministrari, herbarumque simplicium notitia, quibus solis medicina antiqua innitebatur, et maxima, quae in mortales redundant inde, indicantur beneficia. Serpens columnam, cui sinistram fulcire conspicitur HORVS, circumdans, uti frequentissimum Deorum salutarium symbolum est et supra iam a nobis fuit expositum: ita et nostro huic Numini salutari conuenientissimum est. Dextro eius pedi canis, sinistro assidet noctua; quibus non quidem, uti MONTFAUCONIVS arbitratur, Harpocratem, utpote Solem, cuiusvis generis animalibus quadrupedibus scilicet atque volatilibus incrementum atque vitam dare innuitur, sed potius facili inde col-

ligimus

ligimus negotio, nihil hisce animalibus significari aliud, quam quod medicus die nocteque vigilantiam suam probare debeat, utpote quod a canibus die nocteque, a noctuis vero noctu fieri, experientia docet. Quid quod de canibus supra iam commemorauimus, HARPOCRATIS parentibus sacros illos fuisse? Magis absconditum in ipso hoc simulacro aliquid deprehendes, si, cum recentioris aevi haec figura sit, cogitaueris, noctuam Mineruae, serpentem Aesculapii, cornucopiae Cereris atque Fortunae, pellem, qua indutus videtur, transuersam, Herculis atque Bacchi, canem Osiridis, digitum ori admotum Harpocratis, sicque plurimum Numinum symbola salutarium in uno hoc simulacro fuisse coniuncta^{a)}

a) Plura tradit EBERHARDVS RVDOLPHVS ROTH, Disp. de *Osiride, Iside, Horo et Typhone, diis olim Aegypti*; Ienae 1671

§. XXVIII

Restat adhuc unus, ex Aegyptiorum diis commemorandus salutaribus, quem in inuenienda Medicina eiusdem participem faciunt laudis, HERMES TRISMEGISTVS; ^{a)} cuius, quam venerabile ab antiquissimis inde fuerit temporibus nomen, vel exinde patet, quod supra commemoratorum vetustissimorum populorum, Aegyptiorum non solum atque Phoenicum, verum subsequenti etiam aevo, Graecorum pariter atque Romanorum, unanimi plane consensu, in Deorum numerum fuerit relatus. Hic ille est Hermes, quem alias Aegyptii etiam Thoor, Thoyt, Thoth, Thout, vel Theut; Phoenices Taautum, Graeci Hermetem et Latini Mercurium appellauerunt. Hic ille est ipse, qui eximia ingenii perspicuitate, in excogitandis vitae humanae commodis, instructus,

XXXIII ANTIQVITATES MEDICINAE

omnium optimarum artium auctor est atque inuentor, qui leges Aegyptiis tulit, qui animalium atque metallorum naturam magno scrutatus est studio, qui primus loquelam articulatim distinxisse, literas inuenisse, multis rebus nominibus destitutis ea indidisse, et quae complura sunt alia, immensis beneficiis praestitisse dicitur. Hic est, qui *Isidem* non medicinam solum docuit, uti ipsa proficitur, verum *illi* etiam atque *Osiridi* a secretis fuisse fertur, ^{b)} cum quo illi omnia communicabant, et cuius maxime utebantur consilio. Hic est, qui quadraginta duos conscripsisse laudatur libros, quos in templo Isidis asseruatos fuisse credunt, et in quibus non medicinae solum, verum chemiae etiam atque *χρυσοποιητικῆς* praecipua contenta fuissent; unde etiam factum est, ut primum chemiae inuentae Aegyptii sibi arrogent gloriam, de qua infra ex instituto nobis agendum erit

- a) Non desunt summae eruditionis atque iudicii Viri, qui Mercurium hunc existisse unquam, adeoque nec hominem, nec sapientem fuisse valde dubitant, sed totum eius nomen fabulosum esse existimant atque mysticum, hincque libros eius et spurios et adulterinos arbitrantur, inter quos GOROPIVS BECANVS non infimum locum tenet, qui *Libro I. Hieroglyph. et Lib. IV. Gallic.* Mercurium aequae ac Zoroastrem, immo vero Orpheum adeo vixisse nunquam contendit; in quam etiam sententiam abeunt PETR. DAN. HVETIVS, *Demonstr. Euang. Prop. IV. Cap. V. §. 2. p. 129: seq.* HERRM. CONRINGIVS *de Hermetica Aegyptiorum Med. veterum*, atque IO. HENR. VRSINVS *Exercitatione de Zoroastre et Hermete*; sed quando tot paene innumeri grauissimique omnis aevi scriptores Hermetem Trismegistum commemorant, quin, quod non vixerit aliquando, statum, a me impetrare non possum. Interim tamen refutare eos mei instituti

instituti in praesenti non est, cum perfuncti hac opera praeclare iam ante nos fuerint, ex multis aliis CLEMENS ALEXANDRINVS, Vir πολυμαθης et lectionis infinitae, ipseque incola quondam Aegypti, *Stromatum Lib. I. p. 153.* LACTANTIUS *Divinarum Institutionum Lib. I. Cap. VI.* atque MORHOFIUS *Polyhist. Tom. I. Lib. I. Cap. X.* inprimis vero OLAVS BORRICHIVS, loco citato de *Hermetica Aegyptiorum medicina*, qui omnes non hominem tantum, sed et insuper beneficum, optimarumque artium inuentorem Hermetem fuisse testantur. Quibus si addideris, quae VINCKIUS collegit *loc. cit. p. 9. seqq.* nullum nobis supererit dubium. Neque quae de pluribus Mercuriis siue Hermetibus CICERO *de Nat. Deor. Lib. III.* aliique proferunt, repetiisse operae pretium erit. Sufficiat nobis ea, quae Scriptores admodum fide digni nobis reliquerunt, de uno illo Hermete Magno, considerasse paullo paenitius

- b) Ita enim DIODORO SICULO auctore, *Lib. I. Cap. XXVII.* in columna sepulchrali de se profitetur *Isis: EGO ISIS SVM REGINA HVIVS REGIONIS A MERCVRIO ERVDITA* etc. verum eodem etiam DIODORO auctore, *Lib. I. Cap. XVI.* *Hermes ἱερογυμματος* vocatur. Deae *Isidis*

§. XXVIII

Haec igitur sunt Numina apud veteres Aegyptios Salutaria praecipua; his omnem illi Medicinae inuentae tribuebant gloriam; haec domi, haec in publico pietate ac sacris colebant. Quid itaque mirum, si varios eos etiam excogitasse videmus modos, quibus religiose ea colere atque celebrare studebant, et multis post eorum obitum saeculis, in morbis occurrentibus auxilia ab iis non solum petebant, verum etiam certo expectabant certius

§. XXX

Videmus igitur complura in honorem illorum non erecta solum fuisse fana atque sacella, aedificatosque Obeliscos; verum etiam constitutos dies festos, dicatosque sacerdotes, qui horum omnium curam gererent, vota que diis suis a populo nuncupata ad eos deferrent. Et ad *Templa* quidem primum quod attinet, ita illorum, uti eam STRABO describit, ^{a)} comparata erat forma. *Ante templum stratum erat pavementum, iugero latum, terque aut quater etiam longius, qui magnus aditus siue δεσμος dicebatur. Haec longitudo utrinque ornata erat sphyngebis, relicto inter sphynges viginti cubitorum aut etiam paullulum maiori spatio. Post sphynges magnum vestibulum occurrebat, et ulterius aliud, posteaque tertium. Numerus vero seu sphyngarum seu vestibulorum non semper et ubique idem erat; post vestibula magna occurrit naus ac deinde pars interior templi mediocris magnitudinis, simulacrum aut nullum aut bestiae cuiusdam. Naus autem illa alas utrinque habebat, muris disterminantibus, templa altitudine aequantibus, quibus praegrandes impositae erant statuae. Interiorem quod attinet formam, nullum plane templis suum dabant lumen, nisi quod per fores apertas aut aliquam forte tecti partem in ea penetrabat. His enim sacrorum locorum tenebris deos ipsos gaudere credebant. His arcani augustique quid monstrari, his mentibus praesertim supplicantium horrorem iniici, ac sedes numinum intus latitantium religiosius coli opinabantur vulgoque persuadebant; at potius, hac delubrorum caligine malas occultare artes vafre studebant, quibus imperitam multitudinem decipere ludibrioque habere consueverunt*

a) *De Situ Orbis*, iuxta editionem Graeco-Latinam, cum notis variorum, studio THEOD. IANSS. AB ALMELOVEEN; Amstelod. 1707. fol. Lib. XVII

§. XXXI

Horum autem quot fuerint, memoriae proditum non est; interim tamen superstitioso cultu omnis Aegyptus cum fuerit plena, dubium est nullum, quin satis magnus eorum exstiterit numerus. Sed celebriora *Isidi* sacra DIODORVS SICVLVS, STRABO *Serapidi* dicata commemorauerunt. *Illa* Memphi fuerunt atque Heliopoli. Et Memphim quidem antiquissimam urbem clarissimumque post Alexandriam et Thebas, non procul a mari, Aegypti lumen, non pyramides solum, regum sepulcra, turres fastigiatae, quae in ipsis septem mundi numerabantur mirabilibus; verum ipsum etiam hoc sanum Isiacum nobilitabant maxime. In hac cultus religiosi causa, magna perpetuo non aegrotorum solum verum etiam aliorum incolarum erat multitudo; in hac Sacerdotum omnia plena. De *Serapidis* autem templo, incubatione itidem clarissimo audiatur STRABO: Ἐχουσα, inquit, (Κανωβος) το τε Σαραπιδος ιερον, πολλη ἀγισεια τιμωμενον, και θεραπειας ἐκφερον, ὡσε και της ἐλλογιματατης ἀνδρας πιστευει και ἐγκοιμασθαι αὐτης ὑπερ ἑαυτων ἢ ἑτερον. Συγγραφουσι δε τινες, και τας θεραπειας, ἄλλοι δε ἀρετας των ἐνταυθα λογικων

§. XXXII

Sed progrediamur ad *obeliscos*, quorum vestigia etiamnum maximum intuentibus iniiciunt stuporem, in quibus olim condendis Memphitarum Reges maiorem fide pecuniae vim impenderunt,

quo

XXXVIII ANTIQVITATES MEDICINAE

quo sui monimenta sempiternum duratura relinquerent, quorumque ingens praeter haec facella erat frequentia, incomparabilis artificii, stupendaeque admirationis illa monimenta, quae in urbibus atque agris non ornamenti solum caussa, verum religionis etiam ergo, hieroglyphicis figuris maxime insignia conspiciebantur. Horum omnium maximus erat ante celebratum illum labyrinthum Aegyptiacum, cuius Cretensis labyrinthus, PLINIO teste, centesimam exaequabat partem. Hic et eiusmodi maiores alii in otiosam atque stultam regum pecuniae ostentationem atque magnificentiam erigebantur, minores autem, quorum satis multi erant, in templis et prope ea, atque in domuum quoque suarum conspiciebantur larariis, manifesto ut opinor documento, numinum illos colendorum caussa exstructos fuisse. Inter illos qui supersunt hodiernum, maximus procul dubio est ille, quem RAMESSEM Aegyptiorum regem exstruendum atque Thebis collocandum curasse, credunt, cuiusque fragmenta nostris his diebus Romae conspiciuntur, posteaquam, qui hodie Romano-Catholicae Ecclesiae praest, BENEDICTI XIII. Pontificis Max. ex ruinis nouo eum splendore restituendi cura, omnisque simul spes, unquam eum prisco suo nitore tradendi, cecidit ^{e)}

- e) Conf. Viri Celeb. nostraeque Academiae veri atque praecipui hodie ornamenti, GEORG. MATTH. BOSII, *Commerc. Epistolic. de Obelisco Sesostridis, Augusti et Benedicti XIV.* ab amicis quibusdam editum; Gryphisw. 1751. 4

§. XXXIII

Inter exquisitissima antiquissimi superstitiosi huius Aegyptiaci cultus

cultus monimenta, principem etiam meretur locum celeberrima illa *Mensa Isiaca*, quae non Isidis tantum, sed omnium omnino Numinum Aegypti formam exhibet atque arcana, ut parum absit, quin tabulam sacrorum atque superstitionis Aegypti vocari oporteat generalem. ^{a)} Ipsa tabula post captam Romam Anno MDXXV. a fabro quodam ferrario emta fuit, qui illam PETRO BEMBO, unde etiam nonnunquam *Tabula audit Bembina*, Viro purpurato magno vendidit pretio. Post huius obitum ad Ducem Mantuae peruenit, ex quo tempore in Museo Ducum Mantuanorum inter alia cimaelia maxime memorabilia principem occupavit locum, usque ad Annum MD CXXX. quo, Mantua capta atque spoliata, tabula haec ad Cardinal. PAVAM transiit, qui eam Sabaudiae Duci eo tempore regnanti dono dedit, quare et hodie adhuc Augustae Taurinorum praecipuum Biblioth. Regiae est ornamentum. ^{b)} Est vero haec tabula figurae oblongo quadratae ex metallo, nescio quo, confecta, coloris caerulei, admixtis argenteis laminis artificii plane admirabilis, figuris hieroglyphicis refertissima. Cum vero postero die nomen hoc mensae Isiaca ad alias etiam tabulas minores, quibus variae caeremoniae superstitionis Aegyptiorum cultus depictae sunt, transierit; in *Tab. aen. Fig. I.* ex SPONII *Miscellaneis* sistere aliquam placuit, quae ad praesens nostrum institutum magis pertinere videtur, utpote in qua tres conspiciuntur mulieres, pro Isidis sacerdotibus habendae. Prior duo vasa tenet manibus, quorum utriusque Harpocrates impositus, uti ex digito ori admoto apparet; media aliud vas habet, cum eodem Harpocrate; ultima vero vas gerit, cui impositus est *Apis*, quod, FABRETTO iudice, ^{c)} Isidem

forte significat, ipsam esse naturam, omnium animalium nutricem. Sacerdotes autem atque sacerdotissas deos suos in pompa gestasse aliunde constat ^{d)}

- a) In explicanda hac tabula multi vires suas periclitantur homines eruditissimi, omnem tamen ni fallor, mouit lapidem LAVR. PIGNORIVS *Expositione Mensae Isiacae*, quae cum eiusdem *Magnae Deum Matris Idaeae et Attidis initiis*, aliisque Dissertat. prodiit Amstel. 1669. 4. cum fig. quamquam MONTEFALCONIVS putauit, meras illum proposuisse coniecturas. ATHAN. KIRCHERVS autem, qui post eum rem adgressus est, in *Oedipo Aegyptiaco*, siue *universal. hieroglyphicae veteris doctrinae instauratione*; Rom. 1652. fol. audacem nimis atque securum agit interpretem
- b) Magnum hic annotasse liceat errorem a MONTEFALCONIO commissum, in Opere illo splendido supra laudato, *Tom. II. p. 331.* ubi tabulam Pignorianam, quam minori forma repraesentare voluit, non solum facie sistit inuersa, verum etiam in commemorata expeditione Mantuana paenitus eam periisse asserit; quem etiam errorem commisit Clar. SEMLERVS in *Compendio commemorato magni illius Operis p. 175.* Vid. IO. GEORG. KEYSLERS *Reisebeschreibung durch Deutschland, Italien caet.* Hannou. 1751. 4. *Tom. I. pag. 194*
- c) Vid. Eius *Inscriptionum antiqu. explicationem*; Rom. 1702. fol.
- d) Plura eiusmodi anaglypha ex aliis auctoribus collecta MONTEFALCONIVS exhibet *loc. cit.*

§. XXXIII

Diebus autem festis enarrandis, non est, quod diu immoremur, cum ex instituto iam de iis exposuerit BERNARDVS MONTEFALCONIVS. Habebant eorum quamplurimos, in quibus tamen sex caeteris celebriores erant. Et ex his alter, *Busiri* in hono-

honorem ISIDIS, ubi Memphitico illo haud incelebrius, sed pariter amplissimum huius Deae, constructum erat templum, summa celebrabatur caerimonia, in qua post sacrificia oblata, viri mulieresque sese verberabant, gladiis vulnera sibi in fronte infligebant, quaeque huius generis alia absurda insaniae suae erant documenta. Praeterea autem aliae etiam, quas recentioribus quoque temporibus inter Romanos celebratas fuisse constat, constitutae *Isidi* sacrae erant dies. Saltem disertissime AVSONIVS^{a)} memorat *Natalem vatis Isiacae*, peregrinum sacrum, atque idem prorsus cum Nauigio Isidis, cuius solemnia Romae antiquitus peragebantur.^{b)} Sed haecce solemnia paenitus aliena erant, ab eo Isidis festo, quod mense Nouembri celebratum comperimus, cuiusque causa, is mensis formam habitumque *Isiaci Sacerdotis*, apud veteres, induitur. Talis conspicitur apud GRAEVIVM,^{c)} eamque in rem circumfertur hoc, quod AVSONII esse volunt, Tetradistichon:

*Carbaseo surgens, post hunc, (Octobrem) indutus amictu,
Mensis, ab antiquis sacra, deamque, colit.
A quo vix avidus sistro composcitur anser,
Deotusque satis ubera fert humeris.*^{d)}

Qui quidem dies festus qualis fuerit, anque eo ad Isidem Salutarem respexerint, aliis diiudicandum relinquimus

a) D. MAGNVS AVSONIVS in *Ecloga de feriis romanis*, inter Opp. eius iunctim edita, ex edit. IAC. TOLLII, Amst. 1671. 8. v. 24

b) Conf. DEMPSTERI *Calendarium Romanum*, apud GRAEVIVM *Thef. Antiquitt. Rom. Tom. VIII. p. 116.* aliaque *Kalendaria Romana vetera, ibid. pag. 21. 98. caet.*

c) *Loc. cit. pag. 102*

d) Vid. PETRI LAMBECCII *Not. ad Kalend. vet. ibid. p. 112*

§. XXXV

Vnum vero silentio praetereundum non est, quod, uti aliorum Numinum mysteria pompaeque instrumentorum gaudebant strepitu; ita idem hoc in Ifidis mysteriis obseruatum fuisse legamus. *Sistrum* intelligo, instrumentum oblongum cum capulo, cuius medium vacuum transuersis siue aeneis siue ferreis, nunc ternis nunc quaternis virgulis instructum erat, et ita comparatum, ut pars superior inferiori esset latior, et plerumque in dimidium abiret circulum. In cacumine eius saepius forma felis, vel sphynxis, vel loti, vel globi, vel aliud quid simile conspiciebatur; quod ut eo appareat clarius, figuram eius in *Tab. aen. Fig. 2. et 3.* ante oculos lectoribus posuimus. Hoc igitur sacerdotes ad edendos strepitus utebantur, unde etiam eos *sistratam turbam* MARTIALIS appellat,^{a)} siue quod manibus quassatum, hirundinis, in quam Isis secundum nonnullorum fabulas mutata fuit, stridentem exprimeret sonum; siue quod motus illius, reciproci Nili, ceu SERVIVS putat, indicaret naturam, cuius causas Aegyptios eidem Ifidi, tanquam lunae assignasse accepimus. Ipsam autem inde Diuam crepitanti conspicuam sistro, tot veterum loca auctorum, numque referunt et statuae.^{b)} Aliud, quod pari modo silentio inuoluendum non est, in sacris Ifiacis solenne hoc erat, quod sacerdotes ramum gererent, quodque manus eorum sinistra deformata conspiceretur, uti ex haud paucis apparet nummis.^{c)} Et quamquam negandum non sit, quod manus hae in ipsis hisce numismatibus conspicuae, cestui aptatae magis videantur: non tamen est, quod ab ipsius Ifidis mysteriis ullo modo hoc alienum iudicemus. Quamuis enim recentioribus

demum

demum temporibus, et longe post Isidis aeuum, in Graecia, pugilatus atque res athletica omnis ad Medicinam applicata fuerit: dubium tamen plane est nullum, quin, ipsa silente historia, Isidis sacra variis quoque exercitationibus reddita fuerint illustriora

a) *Epigr. Lib. XII. Ep. XXIX.* Verum autem Sacerdotis Isiaci simulacrum, vide, si placet in ATHAN. KIRCHERI *Oedipo Aegypt. Tom. III*

b) Vid. PAUL. ALEXANDR. MAFFEI *nella Raccolta di statue antiche e moderne*; Rom. 1704. fol. Num. 143. et quae ad hanc statuam in observationibus commentatus est. Argumentum vero hoc omne, erudite excusserunt BENED. BACCHINI opusculo *de Sistris, eorum figura ac differentiis*; quod cum notis IAC. TOLLII exstat recusum in IOH. GEORG. GRAEVII *Thef. Antiquitt. Rom. Tom. VI. pag. 409. seqq.* et HIERON. BOSSIVS in *Isiaco*, siue *de Sistro Tract.* qui exstat in ALB. HENR. DE SALLENGRE *Nouo Thef. Antiquitt. Rom. Vol. II*

c) Vid. RICHARDVS MEAD, *loc. cit.* qui nummos eiusmodi plures exhibet. Succinit illi MACROBIVS *Saturnal. Lib. I. Cap. XVII.* atque APVLEIVS *de aureo Asino Lib. XI.* ubi totam pompam Isidi sacram describit

§. XXXVI

His vero templis omnibus, his caerimoniis, his diebus festis, his pompis praefecti erant sacerdotes, quibus solis nosse, aut, uti LVCANVS ait, nescire datum erat arcana Deorum, quorum quanta fuerit dignitas, quanta auctoritas, quanti reditus, ex DIODORO SICVLO intelligas.⁶⁾ Non enim illi solum sacra, quibus praecerant, administrabant omnia, atque a templis suis longe atque diu secedere nullo debebant modo: verum etiam consiliorum ad sanitatem remediis recuperandam pertinentium directores erant atque promi-

condi, qui preces aegrotorum, numinum opem implorantium, ad hos ipsos deos deferebant, remediaque, quibus curandae essent aegritudines ab eis accepta, supplicantibus iterum indicabant, et deinde, si votis illa responderent, ea ipsa cum omnibus, quae in his morbis obseruata fuerant, partim in librum quendam, qui *sacri codicis* nomine postea veniebat, referebant, partim autem tanquam secretiora, separatim annotabant; quo fiebat, ut, cum multorum annorum obseruationibus multa in Medicina remedia explorata, haecque ipsa in artis quasi formam quandam reducta fuisset, pro oraculis ea haberentur, primaque sua inde Medicina caperet incrementa

a) Vtpote quo teste *Lib. II. p. 66.* tertia pars Aegypti sacerdotibus tributa erat, ut vitam inde sustentarent, cultuique deorum necessaria procurarent. Plura de sacerdotibus cupientes ablegandi sunt ad HELIODORI *Aethiopic. Lib. III.* iuxta edit. Gr. Lat. cum interpret. STANISL. WASCHEWICZKII ex animaduers. IO. BOVRDELOTII; Lut. Paris. 1619. 8. p. 156. atque DIOG. LAERTIVM in *Vita PLATONIS Lib. III.* sui *de Vitis et dogmatibus Philosoph. operis*, iuxta edit. Gr. Lat. cum annotatt. ISAACI CASAVBONI etc. ex recens. MARCI MEIBOMII; Amstel. 1692. 4. *Segm. VI. p. 168.* De habitu autem eorum prolixè exposuit MONTEFALCONIVS

§. XXXVII

Cum enim, quos hodie habemus, qui Medicinam profiterentur, nondum essent constituti; quotiescunque morbo aliquis opprimeretur, de sanitate recuperanda sollicitus, iuxta ea, quibus a primis statim unguiculis imbuebatur, religionis placita, ad horum ipsorum confugere Numinum iuebatur facella, vota pro salute ferre, auxilium ab iis implorare, quamque dii, uti credebant,

vel

vel potius sacrificuli curationem volebant adhibendam, prosequi. Pro diis itaque rem peragere omnem oportebat sacerdotes, qui non alia de causa sanationis gloriam illis adscribebant, quam ut Medicinae maiorem conciliarent auctoritatem, hacque ipsa sanandi ratione reliquis suis institutis, maiorem adstruerent fidem. Omnis vero haec actio cum somno plerumque fieri soleret, *Incubatio* dicebatur *in fanis deorum*, graecis autem ἐνκοιμησις ^{a)}

a) De hoc argumento legi merentur HERRM. CONRINGIUS Exerc. Acad. de incubatione in fanis deorum, medicinae causa olim facta; Helmst. 1659. quam recudendam curavit Vir praestantissimus, IUL. CAR. SCHLAEGERVUS, Fasc. Dissert. rar. de Antiquit. sacr. et prof. Helmst. 1742. p. 125. seqq. atque ADAM. BRENDELIVS, nostrae quondam Academiae ornamentum, Diss. binis, graeco idiomate exaratis, dignisque, quae a pluribus legi possent, quibus graecae litterae fordent, nihilque lectu dignum videtur, nisi quod germanice scriptum est: τα περι την ἐνκοιμησιν; et περι των Φαρμακων εν τοισιν ιεροισιν ἐνκοιμησει παρα Θεων ητημενων; Vitemb. 1701

§. XXXVIII

Quae quidem ipsa antequam uberiori subiiciamus disquisitioni, ab re alienum non esse puto, ipsam sacerdotum conditionem duce in primis CLEMENTE ALEXANDRINO ^{a)} plenius enarrare. Ita vero latine redditus sese habet locus, qui quamvis longior sit, decies repetitus placebit: *Suam quandam ac peculiarem exercent Aegyptii Philosophiam. Hoc autem maxime ostendunt sacrae eorum caerimoniae. Primus enim procedit CANTOR, unum aliquod afferens ex symbolis Musicae. Eum dicunt oportere accipere*

cipere duos libros ex libris Mercurii: ex quibus unus quidem
 continet hymnos deorum; alter vero rationes vitae regiae. Post
 cantorem vero procedit HOROSCOPIVS, qui in manu habet ho-
 rologium et palmam, symbola Astrologiae et signa. Eum libros
 Mercurii, qui tractant de Astrologia, qui quidem sunt quatuor
 numero, oportet semper habere in ore. Ex quibus unus quidem
 est de ordine inerrantium, quae videntur, astrorum: alius vero
 de coitu et illuminatione Solis et Lunae; reliqui de eorum ortu.
 Deinceps autem ἹΕΡΟΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ, id est, SCRIBA sacro-
 rum, pennas habens in capite, et librum in manibus ac regulam,
 in qua est et attramentum ad scribendum, et iuncus, quo scribunt,
 progreditur. Hunc oportet scire et ea, quae vocantur hierogly-
 phica, et mundi descriptionem, et geographiam, et ordinem
 Solis et Lunae, et quinque errantium, Aegyptique chorographiam
 et Nili descriptionem, et descriptionem instrumentorum orna-
 mentorumque sacrorum, et locorum eis consecratorum, men-
 surasque, et ea, quae sunt in sacris utilia. Deinde post eos,
 qui prius sunt, sequitur, qui dicitur ΣΤΕΛΙΣΤΗΣ, id est,
 ORNATOR, qui iustitiae cubitum, et ad libandum habet calicem.
 Is scit omnia, quae vocantur παιδευτικά, id est, ad disciplinam
 et institutioem pertinentia, et μοσχόσφαγισμα, hoc est, quae ad
 ritum mactandorum spectant vitulorum. Sunt autem decem, quae
 pertinent ad honorem eorum, qui sunt apud eos, deorum, et
 Aegyptiam continent religionem: nempe sacrificia, primitiae,
 hymni, preces, pompae, dies festi, et quae sunt his similia.
 Post omnes exit PROPHEΤΑ, qui aperte in sinu gestat hydriam:
 quem

quem sequuntur, qui emissos panes portant. Is, ut qui sit sacerorum praefectus, ediscit libros decem, qui vocantur Sacerdotales: continent autem de legibus, et diis et uniuersa sacerdotum disciplinae: Propheta enim apud Aegyptios praest etiam distributioni vectigalium. Sunt ergo quadraginta duo libri Mercurii valde necessarii, ex quibus triginta quidem et sex, qui continent omnem Aegyptiorum philosophiam, ediscunt ii, qui ante dicti sunt: reliquos autem sex *πασοφογοι*, id est, qui gestant pallium, et qui pertinent ad medicinam, nempe de constructione corporis, et de morbis, et de instrumentis, et medicamentis, et de oculis, et postremo de mulieribus

a) Vid. EIVS *Stromatum Lib. VI.* in *Opp. eius iunct. editis Gr. Lat.* a FRIDER. SYLBURGIO; Colon. 1688. p. 633. seqq. aut, si mauis, iuxta editionem itidem Gr. Lat. recognitam et illustratam per IO. POTTERVM, Episc. Oxoniens. Oxon. 1715. fol. Cap. IV. Conf. IOANNIS MARSHAMI *Canon chronicus Aegyptiacus*, caet. ex edit. OTTON. MENCKENII; Lips. 1676. 4. p. 241

§. XXXVIII

In hac CLEMENTIS narratione, quodsi pleraque, vel aliqua saltem non falsa sunt, omnem certe *Medicinae Aegyptiacae* sistunt nobis faciem, magnificamque de illa persuadent nobis ideam, quamquam ad priores illorum sacerdotes si retuleris, valde dubitari potest, multam an mereantur fidem. Sed missis iam reliquis omnibus, quid sibi hac in scena *πασοφογοι* velint, et cur in ea post omnes alios appareant, postquam processionem cum propheta suo ALEXANDRINVS iam clauserat, quaeri in primis debet, no-

bisque explicandum incumbit. Cum aliis dicta si conferantur, quae in contemptum eorum a nonnullis proferuntur; ^{a)} leuissimam sane eorum conditionem fuisse videbimus. At si aliis credere licet, qui *Pastophororum* coetum, magni in sacerdotum collegio fuisse nominis, ^{b)} iisque eos functos fuisse negotiis, asserunt, quae non, nisi a praecipuo quodam peragi potuerunt sacerdote: ^{c)} nihil profecto Medicorum antiquissimi illius temporis dignitati derogaturum id arbitror, quod ultimo ab eo nominentur loco; ut potius eorum prae aliis ostendat eminentiam praestantiamque

a) Ex horum numero imprimis commemorandus est CONRINGIVS, qui, cum magnifice primum de Aegyptiis sentiret, (vid. EIVS *de Antiqq. Aca-*
dem. Diss. I. edit. cit. p. 1. seqq.) mutavit postea sententiam; cumque euin-
cere conaretur, nec *Hermetem* fuisse medicum, nec libros eius quosdam,
praesertim medicos, Aegyptiis innotuisse: (vid. *de Hermet. medic. Lib. I.*
Cap. II.) fuerunt, inquit, porro his sacerdotibus *ministorum quasi*
loco, οὐ παστοφοροι, artem medicam - - - profitentes. In Clemente
certe haec ita non exstant, nec video, qua CONRINGIVS ratione mo-
tus, Pastophoros, reliquorum sacerdotum coetui, quasi adiunxerit
satellites

b) Vid. APVLEIVS *Metamorph. Lib. XI. p. 265. et 271*

c) Conf. HENR. STEPHANI *Thesaurus Linguae Graecae*; Paris. 1572. fol.
voce *Pastophori*, qui pro eminentissimis inter sacerdotes habitos eos
fuisse asserit

§. XXXX

Quod ut eo appareat clarius, agendum, omnem eorum condi-
tionem contemplemur curatius. Ex eis, quae ab initio libelli dicta
a me sunt, apparet, antiquissimam Aegyptiorum sapientiam in
Astrorum

Astrorum imprimis cognitione, musica, geometria atque ethica constituisse, maxime tamen omnium aestimatam fuisse medicinam, quae imprimis astrologiae innitebatur, musicamque habebat comitem. CLEMENS igitur ALEXANDRINVS, mihi quidem praestantiam, hac enarratione, describere videtur Medicinae, quod ut eo melius perficiat, antequam ad eam sacerdotum classem venit, qui ex instituto rem tractabant medicam, omnes reliquos eorum nominat ordines, qui medicinae rectius excolendae auxiliatrices quasi praebabant manus, et sine quibus medicina nec disci nec exerceri, ut debebat, poterat. Hinc primo loco *Cantor* conspicitur, qui numinum suorum canit encomia, certo documento, quod, quamuis falsa maximeque superstitiosa eorum erat religio, primarium tamen officium esse crederent, Deos nosse eosque venerari. Post cognitionem Deorum, maximi esse momenti arbitrantur, res etiam creatas contemplari, in quibus corpora coeli prae aliis, illustriora illis, nec male, videbantur, hinc sequebatur *Horoscopus*, hoc est, ille sacerdotum ordo, cui incumbebat, in astris versari, eorumque excolere scientiam. ^{a)} Corpora quando nouerant coelestia, nunc etiam a *Scriba* discebant, ea quae sub sole sunt, hoc est Geographiam atque Geometriam. His autem etiam cognitis, ea demum sibi reddebant familiaria, quae ad cultum pertinebant deorum sacrificiis absoluendum, hique *Stolistae* vocabantur siue ornatores. Et haec omnia quasi, ut ita loquar, proemialia erant, sine quorum notitia sacerdotum officiis fungi plane non poterant. Nunc denique veniebant sacerdotes proprie sic dicti, quorum alii Deorum dicati erant cultui, hique erant *Prophetae*, alii corporis

pore SICVLVS,^{a)} ita de Iside scribens: *Quam ob caussam, (ob peritiam scilicet medicam) nunc quoque ad immortalitatem elata, sanatione hominum maxime gaudeat, et in somnis, si quis opem expetierit, manifestam numinis praesentiam, promptamque indigentibus bene merendi facultatem exhibeat. --- In somnis enim adsistentem aegrotis remedia contra morbos subiicere eique morem gerentes, nec opinato conualescere. Multos etiam a medicis propter morbi difficultatem desperatos ab hac salutem accipere, plurimosque oculis prorsus captos, aut alia corporis parte mutilatos, si ad Deae huius opem confugerint, in pristini vigoris integritatem restitui.* De Serapidis templo, eam ob caussam sacro, euolui meretur REINESIVS,^{d)} STRABO^{e)} ARTEMIDORVS,^{f)} aliorum in praesenti, recentiorum imprimis temporum testimonia, ut taceamus

a) *Annoenitat. Philolog. Med. pag. 63. seqq.*

b) *Disp. Acad. de Incrementis artis medicae per expositionem aegrotorum apud veteres in vias publicas atque templa; Lips. 1739. et in forma libelli recuf. ibid. 1749. 4*

c) *Loc. cit. Lib. I. Cap. XXV*

d) *Syntagmate Inscript. antiquar. Lips. 1682. fol. Cl. I. num. 134*

e) *Lib. XVII*

f) *Oneirocrit. Lib. V. Cap. XCII*

§. XXXXIII

Incubaturis autem varia peragenda erant ante, quam id facere aggrederentur, quibus propitia reddi Numina volebant somniaque iis dari salutaria. Sic abstinebant per aliquot dies a cibo et potu, ut ad commercium cum Diis accederent aptiores atque digniores.

Deinde

Deinde sacra faciebant, immolatis arietibus vel ouibus, quorum pellibus substratis, captantes somnia dormire solebant; ^{a)} ita enim VIRGILIUS elegantissime: ^{b)}

*Hinc Italae gentes omnifque Oenotria tellus
In dubiis responsa petunt: huc dona sacerdos
Cum tulit, et caesarum ouium, sub nocte silenti
Pellibus incubuit stratis, somnosque petiuit.*

Ad peragenda ante incubationem, alii etiam hoc pertinuisse addunt, quod petituri per somnium medicinam, ex aqua lauarentur marina, quaeque huc spectant complura praeter ea alia. ^{c)} Sic igitur praeparati nunc incubabant, variaque somnia capiebant, aut saltem res sibi euenturas videre sibi persuadebant, vel etiam eorum imaginem tantum atque symbolum aliquod, vel denique Deos ipsos oracula sibi edentes; quamuis non semper necessarium erat, ut ipsi incubarent aegroti, sed sacerdotes etiam idem pro illis facere poterant, suppositisque codicillis obsignatis, quibus, quae petebantur inscripta erant, incubantes eodem successu, illorum loco haec capere somnia

a) Plura de hoc argumento cupientibus, videre atque legere praestabit ALEXANDR. AB ALEXANDRO *Dier. Genialium Lib. III. Cap. XXVI.* iuxta edition. cum commentar. A. TIRAQVELLI et aliorum; Lugd. Bat. 1673. 8. 10. ALSTORPHII *Diff. Philol. de Lectis veterum*; Amstel. 1704. *Cap. V. de More dormiendi in pellibus, et Cap. XI. de Lectorum usu extraordinario.* An autem verum sit, quod CASAVBONVS ad ATHEN. *Lib. VI. Cap. VIII.* notat ex hac veteri substernendi *δεσμοι*, siue pellem, consuetudine, ipsum verbum *dormire* originem ducere, aliis diiudicandum relinquimus

b) *Aeneid.*

b) *Aeneid. Lib. VII. v. 85*

c) Legatur instar omnium laudatus HUNDERTMARKIVS *loc. cit. §. III. Sect. II. pag. 36. seq*

§. XXXXV

Qui igitur hoc modo ex grauioribus nunc conualuerant morbis, meritam benefico Deo gratiam iustis honoribus et memori mente persoluebant, curabantque, ut tum morborum historiae, tum auxilia, quibus ii depulsi fuerant, columnis templorum, aut tabulis in his suspensis inscriberentur. Factum autem hoc ab aegris non solum conualescentibus; verum ab eorum etiam cognatis fuisse atque amicis, tabularum eiusmodi, relictarum nobis antiquitus testantur exempla satis multa, quae apud GRVTERVM, REINESIVM, HIERONYMV M MERCVRIALEM aliosque prostant. Et quamuis ex antiquissimis illis Aegyptiacis, temporum iniuria, nulla nobis hodie supersit, ex recentiori tamen aeuo, quasdam hic protulisse iuuabit. Sic IAC. SPONIVS, inter alias nobis etiam conseruauit hanc: ^{a)}

ISIDI · SERAPIDI · LIBER
LIBERAE · VOTO
SVSCEPTO · PRO · SALVTE
SCAPVLAE · FILII · SVI
P · QVINCTIVS · PARIS
S · L · M

Atque apud REINESIVM, sequens exstat, in marmore *Albae Iuliae Transsiluanorum* inuento ^{b)}

ISIDI ET SERAP
 SACRVM
 EX VOTO
 PRO FILIOLI SALVTE
 SVSCEPTO
 SAVRANA FECIT

Et apud CVPERVM denique alia legitur, quae sic se habet

I S I P D M
 ISIDI SALVTARI
 PRO SALVTE Q VERGILI
 MODESTI CASSIA MAT
 V S D

a) Vid. EIVS *Itinerar. Tom. I. pag. 365*

b) Vid. EIVS *Syntagma Inscript. antiqu. Cl. I. p. 167.* quaeque ad ipsam hanc Inscriptionem commentatus est, ubi in ultima SCAVRIANA legendum vult

§. XXXVI

Sed vero, qui sic ex incommoda valetudine emerferunt, Deo et eius sacerdotibus medicis gratiam, non sola illa publica benevolentiae significatione, sed remuneratione etiam et datis positisque maximis beneficiis persoluerunt. Cuiusmodi liberalitatis et munificentiae exemplum ex marmore Romae inuento, et in aedibus Barberianis asseruato proposuit nobis eruditissimus et omnis antiquitatis peritissimus Medicus, IACOBVS SPONIVS. ^{a)} Ipsae autem *Tabulae*, de quibus dictum est, in templi, quod reddebat illis valetudinem, ex parietibus suspensae *votiuae*, ^{b)} vel *pictae* erant, vel *scriptae*. In *pictis* membri, quod dolor antea presserat, exprime-

bant communiter effigiem, immo interdum ligno aut aere efformatum etiam, *in imaginem rei, cuius atrocitate iudex erat commouendus*, ceu scite ait QVINTILIANVS, ^{c)} illud erat. Hoc saltem comprobare mihi videtur ipsa Scriptura sacra, ^{d)} illud ex monimento videre est, quod TOMASINVS nobis sistit, ^{e)} maxime autem ex Priapeio elucet carmine, ubi *Tabula votiuæ, memoris tabellæ* nomine concinne insignitur:

*Cur pictum memori sit in tabella
Membrum, quaeritis, unde procreamur?*

*Quum penis mihi forte laesus esset
Chirurgique manum miser timerem:*

Diis me legitimis, nimisque magnis,

Vt Phoebo, puta, filioque Phoebi,

Curatam dare mentulam verebar.

Huic dixi, fer opem, Priape, parti,

Cuius tu, pater, ipse par videris;

Qua salua, sine sectione, facta,

Ponetur tibi picta, quam leuaris,

Parque, consimilisque, concolorque.

Promisit fore, mentulamque mouit

Pro nutu Deus, et rogata fecit ^{f)}

Pulcherrima eiusmodi tabula, quam ad pictas referre licebit, adhuc etiam Romæ exstat, eodem TOMASINO teste, ubi scilicet figura duarum plantarum pedis, adscriptis literis H. D. candido marmori insculpta videtur. Haecque ita inualuit consuetudo, ut non apud Graecos solum atque Romanos, verum apud ipsos etiam
maiores

maiores nostros, *Germanos* vestigia illius deprehendas. s) Interdum in eiusmodi tabulis votiuis ipsas etiam eorum imagines expressas fuisse, qui conualuerunt, STRABO b) suo testimonio comprobatur. De omni vero hac, Diis referendi gratiam, ratione, silentio praeterire non possum illud, quod de Virginibus furore uterino liberatis HIPPOCRATES profert exemplum, ita differens: Φρονησασης δε της ανθρωπις, τη Αρτεμιδι αι γυναικες αλλα τε πολλα, αλλα δη και τα πολυτελεστα ΤΩΝ ΙΜΑΤΙΩΝ καθιερασι των γυναικειων, κελουοντων των μαντεων, εξαπατωμενοι. i) Ex quo saltem clarum fieri opinor, quantae ritus ille sit antiquitatis. Taceo in praesenti, quod ipsum denique *aurum atque argentum signatum*, uti ex PAVSANIAE elucet testimonio, eundem in finem, Diis a conualescentibus fuerit oblatum

a) In *Miscellaneis Eruditae Antiquitatis Sect. II. Art. XI.* EIVSD. *Recherches curieuses d'Antiquité Diss. XXIII. p. 326*

b) Cuius rei testis est satis locuples, Vir praestantissimus IACOB PHILIPP TOMASINVS, de *Donariis et Tabellis votiuis*; Patau. 1654. 4. atque recuf. in I. G. GRAEVII *Thesauro Antiqq. Romanar. Tom. XII. p. 737. Cap. VII*

c) *Institut. Orat. Lib. VI. Cap. I.* cum notis var. ex recens. PETR. BURMANNI; Lugd. Bat. 1720. 4. qua de re post BURMANNVM atque GESNERVM, Viros clarissimos, eleganter egit CONRADI, celebris, dum viueret, Themidis Sacerdos, *Miscell. Lips. Vol. IV. p. 511*

d) Vid. *1. Sam. VI, 4. seqq.* ubi de Philistaeis dicitur, quod *quinque anorum suorum imagines*, ad DEVM Israelitarum cum arca foederis mittendas iussi fuerint a suis sacerdotibus, ut morbo ani, quo laborarent, mederentur; ex quo certe loco luculenter apparet, consuetudinem hanc et

apud hanc gentem inualuisse. De ipso autem hoc morbo, qualis fuerit, valde inter se discrepant Scripturae S. interpretes; videantur tamen DOUGHTAEVS *Analect. Sacr. P. I. Excurs. LXXV. p. 128.* BOCHARTVS *Hierozoic. Part. I. Lib. II. Cap. XXXVI. pag. 365.* GEORG. WOLFG. WEDELIUS *Propempt. de morbis ani Philistaeorum; Ienae 1720.* IO. IAC. SCHEVCHZERVS, in *Physica sacra*, splendidissimo illo opere, *Tom. II. p. 68. Tab. 389.* atque IO. IAC. SCHMIDT *im biblischen Medico, p. 541. seqq. etc.*

e) *Loc. cit. Cap. II. pag. 754*

f) Ex quo saltem haud obscure patere arbitror, morbos venereos adeo incognitos antiquis illis temporibus non fuisse, uti communiter putatur

g) Vid. IO. IAC. FREY *Dissert. de more Diis simulacra membrorum consecrandi; Altorf. 1746.* MEINDERERVS *de Statu religionis sub Carolo M. p. 212. seq.* IO. GE. KEYSLER. *loc. cit. p. 264*

h) *Descript. Graeciae, iuxta edit. SYLEVRGII et IOACH. KVHNII; Lips. 1696. fol. Lib. I. Cap. XXXIV*

i) *Περὶ παρθενηων, edit. Lindenianae, Tom. II. p. 357. §. 2*

§. XXXVII

*Scriptae autem votinae tabulae diuersimode erant comparatae. In aliis nomen tantum Dei, aut Deae, aut utriusque cuius beneficio quis conualuerat, conspiciebatur, addita gratiarum actione. Et de his quidem actum iam fuit ante. Hae sunt, de quibus TIBVLLVS, ad supra laudatam respiciens *Isidim*, suo cecinit tempore:*

*Nunc Dea, nunc succurre mihi, nam posse mederi
Picta docet templis multa Tabella tuis. ^{a)}*

In aliis Numinis non solum seruatoris nomen adscriptum erat, verum

rum morbus etiam, quo quis antea laborauerat, nominabatur. In aliis denique praeter haec omnia medicina etiam, qua quis curatus fuerat, enarrata conspiciebatur, ut reliqua, quae huc spectant, taceamus ^{b)}

a) *Lib. I. Eleg. III. 28.* Quae quidem verba non de naufragorum suspensis in eius fano tabellis, uti THOM. DEMPSTERS ad ROSINI *Antiquit. Rom. Lib. II. Cap. II. p. m. 204.* FRIDER. OTTO MENCKENIUS in *Miscell. Nou. Lips. Vol. II. p. 736.* atque IAN. BROCKHVSIVS in *Annotatt. ad h. loc. iuxta edit. Amstelod. 1708. 4.* volunt, quam nauigii etiam fuerit praefes, interpretanda sunt, sed potius ad officium eius pertinent medicum, uti prae aliis HIERON. MERCVRIALIS de *Arte Gymnast. Lib. I. Cap. I.* IO. RHODIVS ad SCRIBONIUM de *Compos. Medic. Cap. LXXIV.* aliique praeclare ostenderunt

b) Plura hac de re tradit laudatus HVNDERTMARKIVS *loc. cit. p. 41. seqq.* atque DAN. VINCKIVS *loc. cit. pag. 97*

§. XXXXVIII

Hisce laudabilibus consuetudinibus, ex quibus, uti locuples testis est commemoratus HVNDERTMARKIVS, ^{a)} maxima ars medica capiebat incrementa; aliam nunc addere iuuat, qua aegri in lectica in fora atque vias publicas exponebantur, quo rogarent transeuntes, eodemne morbo forsan laborassent, atque quo pacto, quoque remedio fuissent restituti; ubi, si quis aliquem morbo laborantem et remedium expectantem silentio praeteribat, piaculum commisisse credebatur: quem quidem ritum incubatione an antiquiorem, an coaeuum dicam, anceps haereo. De Aegyptiis, de quibus nobis hic sermo est, reliquisque populis orientalibus,

antiquissimis certe hoc factum esse temporibus, HERODOTVS auctor est, ^{b)} differens: *Alteram item sapienter constitutam habent legem, qua aegrotos in forum efferunt, ut eum adeuntes de languore consulant, hortenturque ad ea, quibus ipsi faciendis similem morbum effugerint, aut alium effugisse nouerint: nec fas est, aegrotantem praeterire silentio, nec antequam explorauerint, quoniam ille laboret morbo*

a) *Loc. cit. Sect. III.* quae tota circa hoc versatur argumentum, ut ipsa incrementa, quae Medicina inde capere potuerit, explicet

b) *Lib. I. Cap. CXCII.* adde STRABONEM *loc. cit. Lib. XVI. IO. LANGIVM Epist. Medicinal. Lib. III. Epist. VI.* aliosque plures

§. XXXXVIII

Ad reliqua, quae antiquissimum medicinae apud Aegyptios spectant statum, antequam progrediamur, ab re alienum plane mihi haud videtur, paullo curatius inquirere, annon sub iis, quae haecenus commemorauimus, numinibus eorum salutaribus, certi lateant, in sacris litteris nominati noui orbis conditores, et quinam illi potissimum fuerint. ^{a)} Ex iis, quae supra scilicet exposuimus, patet, *Osiridem* primum fuisse Aegyptiorum regem, qui non desertae huic atque inhabitabili regioni colonos dedit solum, verum eos ipsos etiam necessarias docuit artes. Huius Coniux nomine *Isidis* a nobis celebrata fuit, quae illius ipsius simul fuisse dicitur soror. Nunc autem Scripturae sacrae testimonio innixi, pariter supra iam ostendimus, Aegyptum post uniuersalem illam eluionem obtigisse *Mizraimo*, filio Chami: quid quaeso hinc vero est similius, quam quod celebratus ille Aegyptiorum *Osiris* fuerit *Mizraim*, qui, cum

omnis

omnis terra feminis esset orbata, germanae suae nubere sorori eo tempore coactus fuit atque sic cum illa, totius Aegypti conditor fuit atque praeceptor. Quo si accedit, quod *Chamus Mizraimi* pater, filii huius sui perpetuus fuerit comes, dubium nobis subest nullum, quo minus statuamus Chamum ipsum fuisse Hermetem, sine cuius consiliis regem Osiridem atque reginam nihil fecisse, supra dictum fuit uberius

a) Plura hoc de argumento tradunt OLAVS BORRICHIVS, de *Ortu et progressu Chymiae* p. 57. et 63. GVIL. CHRISTOPH. KRIEGSMANNVS Comment. in *Tab. Smaragd.* p. 12. atque VOSSIVS *loc. cit. Lib. I. Cap. XXVII. et Lib. II. Cap. X*

§. L

Post hos autem medicinae in Aegypto conditores, plerisque ex sequentibus regibus, arte medica pariter fuisse peritissimos, memoriae proditum est. Celebrantur itaque *Hammon, Athothis, Zoroaster, Seforthros, Nechepsus, Ptolomaeus Euergetes* aliique, non solum tales, quod populi sui sanitati variis inuentis medicamentis, verum ipsis etiam conscribendis prospexerint libris, quibus artis medicae praecepta tradidissent. a) Sic *Hammon*, qui inter primae Dynastiae reges Aegypti numeratur, arte tela extrahendi vulneraque sanandi magnum adeptus fuisse fertur nomen, si SILIO ITALICO fides habenda est, qui

*Ipse olim antiquo primum, Garamanticus Hammon
Scire pater dederat Synbalo, morsusque ferarum
Telorumque graues ictus sedare medendo*

grauiter

grauiter de illo cecinit. ^{b)} *Athotem*, siue *Athostan*, anatomiae inprimis peritia clarum fuisse EVSEBIVS auctor est. ^{c)} *Zoroaster* vero rex Bactrianorum, prae aliis summa medicinae causa celebratur laude. ^{d)} Vt de *Necepsō*, siue *Nechepsō*, qui varia medica etiam reliquisse dicitur scripta, summaeque apud Aegyptios semper fuit auctoritatis, ^{e)} reliquisque taceamus

a) Vid. VINCKIUS *Amoenitatt. Philol. Med. p. 222. seqq.*

b) *Punicorum* ex edit. ARN. DRACKENBORCHII, Trai. ad Rhen. 1717. 4. Lib. V. vers. 357

c) De quo quidem infra, in *Historia Anatomiae Aegyptiacae* uberius exponemus

d) Magnum hunc inprimis fuisse, inter omnes constat; naturalis autem magiae peritum illum fuisse GABRIEL NAVDEVS, in *Apolog. pro Viris doctis, magiae falso suspectis, Cap. VIII.* multis comprobauit testimoniis. Conf. VINCKIUS *loc. cit. pag. 223*

e) Vid. CONRINGIUS de *Medic. Hermet. Cap. IX. p. 81. et Cap. XI. p. 112*

§. LI

At enim vero, quamuis in dubium vocare haud ausim, ipsos etiam hos aliosque etiam reges medicinae habuisse notitiam; hoc tamen persuadere mihi nunquam patiar, ipsos etiam illos artem medicam exercuisse. De Sacerdotibus autem hoc certum est, atque supra, extra omnem positum fuit dubitationem. Videamus nunc etiam quid reliqui, qui praeter Sacerdotes, passim reperiebantur, subsequenti quamquam magis aeuo, praestiterint Medici, quorum tot fuisse constat, ut etiam PLVTARCHVS de eis dixerit, *eorum Aegyptum omnem esse plenam.* Horum autem videtur fuisse,
morbos

morbos clysteriis anteuertere, et potabilibus quibusdam purgamentis, ieiuniis et vomitu corpora medicari. Hi in expeditione bellica, et intra patriae fines peregrinantes, absque mercede curabant. Ex publico enim annonam accipiebant, et medicinam, ex *lege scripta* per multos ab antiquo medicos illustres concinnata, applicabant. Leges has, quas sacri codicis lectio supra descripti tradebat, si sequuti sanitatem aegroto reddere non poterant, culpa vacabant, indemnesque abibant; sin contra praescriptum agebant, capitis subibant iudicium. Ad morbos autem quod attinet, contra quos auxilia vel in templis, vel etiam a Medicis his nunc ordinariis, aegri quaerebant, tum externos, tum internos, fuisse, vel ex loco CLEMENTIS ALEXANDRINI supra adducto patet, vel pluribus nunc erit comprobandum

§. LII

Enumeratis igitur hucusque, quae de medicina Aegyptiorum antiquissima in genere exponenda erant, nunc, ni satias cepit Lectoris animum, ad specialiora quoque progrediendum est, atque quaelibet, quas illa pertractat, considerandae veniunt disciplinae singulatim. Vbi quidem, si vera sunt, quae supra ex CLEMENTIS ALEXANDRINI proposuimus testimonio, quod de *constructione corporis, de morbis, de instrumentis, de medicamentis* etc. suo iam aevo tradiderint, dubium subest nobis nullum, quo minus cum nostratium hodie medicina facile comparari possit. Quod igitur, quae primo quidem loco occurrit, *Anatomen*, hoc est, animalium atque humanorum corporum artificiosam dissectionem,

siue de *corporis*, uti iam diximus, *constructione* notitiam attinet, sine qua manca omnis medicina est atque imperfecta, plane illius primos Aegyptios fuisse ignarissimos, dicendum non est, quamuis etiam de iis intimior eius cognitio affirmari non possit. Quod enim de primis suis regibus referunt, *Athotim* atque *Tosorthrim*,^{a)} magnos illos fuisse Anatomicos, optimum sane esset testimonium, nisi modo iuxta aetatis, quam ipsis tribuunt, computum, mille atque tercentis annis ante conditum mundum eos vixisse, necesse esset, quemadmodum etiam, quod PLINIVS omnes Aegypti reges in cadauera inquisivisse dixit, ad recentiora multo tempora aetatemque PTOLOMAEORVM, ubi longe melior iam artis erat facies; pertinere mihi videtur sicque intelligendum esse puto, quod PTOLOMAEI suo in litteras favore, ad maiorem medicos incitauerint industriam^{b)}

a) Vid. PETRI GERIKE Progr. de *Athotis Tosorthri et antiquissimorum Aegyptiorum Anatomia fabulosa*; Helmst. 1739

b) Vid. SCHVLZII *Hist. Anatom. Spec. I.* atque *Hist. Medic. p. 27. seqq.* atque A. COCCHI *Discorso dell' Anatomia*; Florentiis 1745. 4. ubi de Anatomia Aegyptiaca pluribus exponitur

§. LIII

Speciosius tamen argumentum est illud, quod scientiae anatomicae Aegyptiorum patroni ex *sceletis* sic dictis, quae iis tribuuntur, delumere solent, quaeque diebus solemnibus pompae causa in conuiujs protulisse dicuntur. Si vero PLVTARCHO fides habenda est, qui ritum hunc exposuit omnem,^{a)} dolendum, quod illa non uti nostra, quae hodie habemus sceleta, constructa fuerint, sed vel condita et asseruata maiorum suorum corpora, vel lignae etiam,

etiam, hominis tantum figuram exhibentes fuerint imagines. Illud ex DIODORO SICULO colligo, qui multos Aegyptiorum, maiorum suorum corpora multo sumtu expurgata condiisse, eorumque imaginibus valde delectatos fuisse, testis est, immo, uti LUCIANVS habet, ^{b)} conuiuam et compotatorem fecisse muria conditum et desiccatum. Quo etiam SILII ITALICI spectat effatum:

- - - *Aegyptia tellus*

Claudit odorato post funus stantia saxo

Corpora, et a mensis exsanguem haud separat umbram

a) In *Conuiu. VII. Sapientum* p. 148. Ipse autem etiam testatur *Lib. de Iside et Osiride*, ex edit. FROBEN. Gr. p. 334. εἰδωλον fuisse ἀνθρώπου τεθνηκός ἐν κιβωλίῳ περιφερόμενος, *imaginem hominis mortui, in cistula circumgestati*

b) In *Dial. de Luctu*

§. LIIII

Sed de *Pollinctura*, siue corporum mortuorum balsamatione, plura nobis proferenda sunt, utpote quam nisi inuenerint Niligenae, ad summum saltem perduxere fastigium, et in excolenda illa, solo inducti nomen immortalitati tradendi studio atque desiderio, cumque viderent, famae perennitatem, corporumque aeternitatem hac balsamatione optime obtineri posse, nullis pepercerunt sumtibus. ^{a)} Neque opinio etiam illos fefellit. Testes prouoco, quae nobis adhuc hodie supersunt, cadauera eiusmodi condita, sua voce dictae *Mumiae Aegyptiacae*, ^{b)} quarum una hodiernum in Amplissimi Senatus Bibliotheca, quae Lipsiam, patriam urbem, Palladis et Mercurii studiis nobilissimam ornat, elegantissimi artificii, aliaque ibidem in

Museo conspicitur Bosiano. Ex his ipsis enim non id solum apparet, quod a vermibus atque putredine praecaueantur mortalium corpora atque aeternitati tradantur; verum etiam illud inde coniecimus, nisi anatomicae, medicae saltim scientiae generalis, antiquissimi huius aevi, praebere illas nobis argumentum. Ad hanc ipsam autem peragendam balsamationem, a prima inde eius institutione, certum quoddam constitutum fuisse hominum genus, quod ad ipsum etiam pertinebat sacerdotale collegium, e DIODORO SICVLO discas, ^{c)} Ex his autem praecipui et totius quasi negotii directores erant *scribae* dicti, qui et sumtuum impendendorum consignationem defuncti propinquis exhibebant, et ubi de mercede iis conuenerat, locum etiam incisionis designabant. Hoc facto, is, qui *incisor* siue *paraschista* vocabatur, abdomen, quantum opus erat, lapide aethiopico incidebat, factaque incisione celerrime aufugiebat

a) Vid. PLINIUS *Hist. Nat. Lib. XI. Cap. XXXVII.* CICERO *Quaest. Tusc. Lib. I.* PLATO in *Phaedone.* Conf. Clar. SALMASII *Plinianae Exercitationes in C. Iul. Solini Polyhistora*, iuxta edit. Ultraï. 1689. fol. Tom. II. p. 744. *seqq*

b) Vid. ATHAN. KIRCHERI *Sphynx Mystagoga, seu Diatribe Hieroglyph. de Mumiis*; Amstel. 1676. fol. ANDR. GRYPHII *Mumiae Vratislau.* Vratisl. 1662. 12. FRID. THEOPH. KETTNERI, *Diff. de Mumiis Aegyptiacis, et simul de egregia Lipsiensi in Biblioth. instructiss. Magnif. Senatus*; Lipsiae 1694. rec. 1703. 8. atque iterum in b. Soceri mei, FRANC. ERN. BRVCKMANNI *Epist. Itiner. Cent. III. p. 135. seqq.*

c) *Biblioth. Hist. Lib. I. p. 82.* ex quo loco etiam intelligimus, pollincturam, non humanis solum cadaueribus, verum etiam animalibus sacris destinatam atque adhibitam fuisse

§. LV

Quando corpus erat incisum, illi porro, ad quos hoc pertinebat, accedebant, qui reliquam secti cadaueris curam gererent. Vnus, manu per hiatum ad praecordia immerfa, quicquid intestinorum erat, exceptis corde et renibus extrahebat; alius aluum a singulis visceribus repurgatam, vino palmeo aromaticisque perluebat odoribus. Lotum deinde cadauer, per dies triginta, siue ut alii volunt, quinquaginta, ^{a)} quinimmo per septuaginta, ^{b)} nitro macerabant Aegyptiaco; ^{c)} deinde cedrea pice reddebant delibutum. ^{d)} Postea myrrha ac cinnamomo, aliisque non longiori tantum conseruationi, sed etiam fragrantiae aptis aromatibus conditum cadauer; quod hoc modo singulorum corporis membrorum retinebat integritatem, adeo, ut palpebrarum etiam atque superciliorum pili, totaque corporis species persisteret immutata, pristinaeque formae effigiem haberet, fasciis lintei byssini, gummi quodam, quo alias loco glutinis utebantur, intermixto, inuoluebatur, propinquisque reddebatur

a) *Gen. L, 1. 2.* in quem locum egregie commentatus est, IO. DE MEY *Commentariis Physicis, s. Expositione locorum aliquot Pentateuchi Mosaiici;* Medioburg. 1651. 4. p. 73. seqq. adde IO. IAC. SCHEVCHZERYM *Physica sacra Vol. I. p. 150. seq*

b) HERODOT. *loc. cit. Lib. II. Cap. LXXXVI*

c) Hoc nitrum Aegyptiacum, quod in pollinctura solemne erat, a nostro nitro fuit plane diuersum, alcalinae indolis, de quo STRABO *Lib. XVIII.* auctor est, ultra Memphin eius fuisse fodinas, quae illo abundabant

d) Haec pix cedrea qualis fuerit, et quo facta sit apparatu, PLINIVS describit *Hist. Nat. Lib. XVI. Cap. II.* ex quo intelligas, modum destillandi per descensum antiquissimae esse cognitionis; quin veteres ex eadem cedrea pice oleum quoque seorsim acquirere potuisse ex DIOSCORID. discas *Lib. I. Cap. LXXXIX.* ubi apparatus a nostro valde diuersus, sed sane curiosus describitur, destillationis nomine pariter non indignus. Vnde etiam GALENVS cedriam, nomine olei cedri insigniuit, *de Medicam. simpl. Lib. VII.* Alii picem illam fuisse putant, quod vero dudum iam refutauit, IO. BODAEVS A STAPEL *Comment. ad THEOPHRAST. Hist. Plant. Lib. IX. Cap. II.* Amstelod. 1644. p. 971. Conf. MATTHIOLVS in *Comment. in DIOSCORID. Lib. I. Cap. LXXXIX*

§. LVI

Non autem haec corporum conditura una fuit eademque. Distinguebatur namque in sumtuosissimam, mediocrem atque vilissimam. In *istam* DIODORO SICVLO notante, talentum infumebatur argenti, alius in ea tantum incidebatur, cerebrumque facto per nares foramine, ferro extrahebatur adunco. *Mediocris*, quae viginti minis redimebatur, ne quidem alui admittebat incisionem; *ultima* autem perexiguos requirebat sumtus, et quantum fieri poterat, maximo instituebatur compendio. Hanc enim ita describit HERODOTVS: ^{a)} Ἡ δὲ τρίτη ταριχευσις ἐστὶ ἡδε, ἢ τῆς χρημασι ἀσθενεσέεσσι σκυαζεῖ. Συμμετρίδινησαντες τὴν κοιλίην ταριχευοῦσι ἐκβδομικόντα ἡμέρας. *Tertia conditura est, qua adornantur eorum mortui, qui tenuioris sunt fortunae: abluitionibus ventrem abstergunt, arefaciuntque sale per dies septuaginta.* Dubios hic nos relinquit Historicus, quemnam intel-

intelligat falem, communemne, an nitrum. Quamuis enim interpres reddidit: *arefaciunt sale*; in graeco tamen tantummodo legitur *ταριχευασι*. Sed cum de sumtuosissima atque mediocri sermonem faciens, nitrum expressis verbis nominauerit, hic aliud quoddam sal, quod tanto pretio non constitit, indicasse videtur^{b)}

a) *Lib. II. Cap. LXXXVIII*

b) Plura hoc de argumento legi merentur in CHRIST. HOFFMANNE Disp. *de Pollincturae antiquitate*; Lips. 1669. MELCH. SEBIZII Disp. *de Conditura siue balsamatione cadauerum*; Argent. 1649. atque in aliis, quos §. XXX. Disput. *de Re medica veterum Ebraeorum* excitauimus. Quibus adde, qui nouissime hac in arena militauit, Clar. ROUELLIVM, patria Gallum, cuius eruditissima exstat Diatribe in Hist. Acad. Reg. Paris. Scient. ad annum 1750. sed de quo alibi plura

§. LVII

Ab Aegyptiis ritum hunc mortuorum corpora condiendi, ad plures etiam transiisse gentes, vix negari potest. De reliquis saltem populis orientalibus, de quibus suo tempore exponemus ex instituto, dubium hac in re est nullum. An vero etiam Ebraei eundem ex Aegypto cum aliis populi huius ritibus in terram Canaan secum tulerint, adeo certum non est, quamquam exemplum *Iacobi* Patriarchae, eiusque filii, *Iosephi*, persuadere id nobis posset, et prioris conditura consueto etiam atque praestituto dierum peracta fuerit numero. Sed cum patri tanquam prophetae et viro eximio, magnis alias in Aegypto viris consuetum honorem habere voluerit, et praeterea ex speciali DEI mandato corpus *Iacobi* in terram Canaan erat deportandum, (id quod etiam de Iose-

Iosephi funere affirmari debet) ab eo, ut putredo atque foetor arceretur, hic quidem conditura locum habere potuit, non tamen ut eam inter se conseruarent, nisi quod de maxime memorabili, ultimis Reipublicae Iudaicae temporibus, in sanctissimo ipsius nostri SERVATORIS corpore a Iosepho instituta relatum legimus^{a)} balsamatione, aliud nos credere iubeat, dubiosque relinquat, numne illa, quamuis silente Scriptura S. in aliis huius populi viris principibus pari modo adhibita fuerit

a) Io. XIX, 39. Ad quem locum inprimis legi merentur, quae commentatus est VALENT. HENK. VOGLER, in *Physiologia Historiae Passionis Iesu Christi*; Helmst. 1673. p. 49. atque IO. IACOB. SCHEVCHZER *Physica sacra*, Tom. V. p. 1324

§. LVIII

Quinam autem illi potissimum fuerint, quibus hoc negotium erat impositum, pari ratione certo determinari non potest. Primis illis temporibus ex ipso sacerdotum numero illos fuisse, supra iam innuimus, atque a DIODORO SICVLO pluribus id expositum est. Sed subsequenti aevo, cum medicinae ex HERODOTI testimonio, in Aegypto ita distributa erat professio, ut singulorum morborum singuli essent medici, nullique simul plures curandos susciperent; alii autem oculis medicinam facerent, alii capiti, dentibus alii, rursus alii ventri mederentur, alii denique morbis occultis, sicque tota Aegyptus plena medicis esset; vix affirmare dubito, quo minus condiendis etiam post mortem corporibus, peculiare constituti fuerint medici. Et corroborare quidem videtur sententiam meam, quod in ipsa Historia sacra serui commemorantur Iosephi medici, quos

quos LXX. Interpretes ταρχεβτας, hoc est, *pollinctores* interpretati sunt; DIODORVS autem ενταφιασας vocat. Ex quo, nisi me fallit opinio, duplex enascitur assertio: non solum, quod pollinctores hi non Medici, sed, ut nostro dicendi genio conuenit, potius Pharmacopoei fuerint: verum etiam, quod sermo hic, ubi serui nominantur, non de Medicis sit, hinc etiam seruile nomen in Medicos cadere nequeat

§. LVIII

Ponamus autem etiam, fuisse illos, qui Iacobi Patriarchae corpus condierunt, medicos, seruos tamen ea propter eo etiam significatu fuisse, quo apud nos, hanc vocem receptam fuisse constat, concedam nunquam. Fuit enim IOSEPHVS, aulicorum regionum princeps et primus a rege, qui ad clauum regni Aegypti Prorex quasi sedebat. Quis ergo est qui dubitet, medicos etiam eum quosdam, veluti archiatros, habuisse? sicuti hodiernum etiam adhuc videmus, eosdemque pariter ac illos, qui magno alicui Principi a consiliis, ab actis, a cubiculis sunt, ministros eius aut seruos appellare solemus. Accedit quod verbum illud ebraicum עבד, quo scriptor diuinus utitur, non solum seruum, verum etiam aulicum significet quemlibet atque purpuratum, uti ex innumeris aliis locis Scripturae sacrae facile colligere possumus. Quod quidem si verum est, uti dubitare non licet, seruilem fuisse eo tempore medicinam, neminem, qui adhuc credat, futurum esse spero atque confido. Sed cum de hoc argumento, alio loco ex instituto agendum nobis sit, uberiorem illius expositionem eo differre placet

§. LX

Sed cum altioris utique omne hoc de balsamatione corporum argumentum sit indaginis, quam ut omnia, quae huc spectant, praescripti commentationi nostrae limites capere possint; uberio-rem eorum enarrationem, in aliud, si vitam DEVS concesserit, tempus differre, iamque, unde digressi sumus, redire nobis liceat. Miseram igitur admodumque rudem prisca illius aevi apud Aegyptios Anatomes fuisse faciem, ex iis, quae antea disputauimus, luculenter apparet. Quibus si addideris, quod ne canem interficere interfectumque secare illis licuerit, isque, qui eiusmodi quid ausus fuisset, in vitae periculum certissimum incidisset, uti DIODORVS SICVLVS auctor est: nullum plane hoc de asserto dubitandi supererit nobis ratio. Ex animalibus autem sacris, quae numinibus suis immolare consueuerunt, atque ex iis, quae mactare et ad cibos praeparare soliti fuerant, an corporis forsan fabricam scrutari curae cuiquam fuerit, aut si etiam factum sit, an magna ars anatomica inde ceperit incrementa, pro certo sane assumi vix potest^{a)}

a) Plura hoc de argumento tradit IO. HENR. SCHVLZIVS in *Hist. Anatom. Spec. I.* atque PHIL. IAC. HARTMANN *Disquis. historic. de Re anatomica veterum Diss. I. Cap. VI. §. 35.* Quae recusa exstant in *Fascic. Dissertat. ad Hist. Medic. speciatim Anat. spectantium*, edito ab ERN. GODOFR. KVRELLA; Berol. 1754. 8. p. 398. seq

§. LXI

Quae Anatomes fuit conditio, eandem etiam *Physiologiae* fuisse, negari non potest. Licet enim principia Philosophica illorum

rum omnia lateant in obscuro, paucissimique hodiernum existent libri, qui aliquid eius rei attingant, ita, ut praeter id, quod ex IAMBlichii de *Mysteriis Aegyptiorum* *) libro, coniciendo assequimur, aut ex fragmentis Philosophiae Platonicae et Pythagoricae, recte monente MORHOFIO, colligimus, omnia fere ignoremus: hoc tamen certum est, adeo illa esse absurda, adeoque inter se repugnantia, ut, vel horum philosophi valde ieiuni sint, necesse sit, vel negandum omni omnino ex parte veniat, philosophorum nomen ullo unquam modo tueri ipsos potuisse. Exemplo esse possunt, quae de corpore docuerunt humano. Huius quatuor eos statuisse elementa, auctor est DIOG. LAERTIVS, haecque SENECA teste, **) in mares diuidebant et feminas. In omne vero corpus magnam, quemadmodum supra expositum fuit, vim constitutebant siderum coelestium; dogma, quod per multa saecula creditum fuit, ad plures transiit gentes, et forsan adhuc ipsis nostratium insidet animis, qui quamquam

*Aerias tentasse domos, animoque rotundum
Percurrisse polum,*

siderumque cognouisse indolem videntur, omnem tamen prosperam et aduersam corporis valetudinem, a siderum deducunt influxu. Cuilibet corporis parti, quarum triginta sex esse arbitrabantur, certum praeficiebant deum siue daemonem, quorum praecipui duodecim sic dicta, ab iis ipsis inuenta, et apud nos etiam recepta, Zodiaci erant signa, a quibus, ex mente illorum, omnis pende-
bat sanitas, omnis morbosa constitutio. Hos igitur deos, ne morbis subiicerentur, aut, si iam aliquo laborarent, ut ab eo

LXXXIII ANTIQVITATES MEDICINAE

liberarentur, carminibus colendos esse atque placandos, ^{a)} certo sibi persuadebant certius, ne dicam, quod ipforum daemonum illorum imagines lapidibus insculptas, secum gestauerint, certo documento, quantum Magiae magicisque crederent fabulis

a) Prodiit ille, praeter eam editionem, quam ALDVS MANVTIVS curauit, Venet. 1497. fol. cum PROCLI, PORPHYRII, SYNESII, PSELLI, ALCINOI, etc. quibusdam; splendide etiam Gr. cum versione Lat. et notis THOMAE GALE, Oxon. 1678. fol.

b) Vid. EIVS *Quaest. Nat.* inter Opp. iunctim edita, cum notis varior. Amstel. 1672. *Lib. III. num. 14*

c) Vid. AD. BRENDELII *Disp. de curatione morborum per carmina et cantus musicos*; Vitemb. 1706

§. LXII

Ad *Pathologiam* eorum quod attinet, ea ex supra dictis manifesto apparet. Causas enim morborum ad daemones, sanitatis atque morborum directores referebant, hinc in cognoscendis illis, nullum plane adhibebant studium, et quamquam quidem visum nonnullis fuerit, ex viscerum interiorum consideratione, quam in defunctis pollinctores instituebant, non parua *Pathologiam* cepisse incrementa, siquidem tunc apparuisset, quibus potissimum morbis quis obierit: ea tamen, quae de modo dissecandi supra exposuimus, si consideraueris, facile coniecere potes, fuisse illa perquam exigua. Sic igitur *prognosis* eorum in morbis nullius plane fuit momenti, et si quam instituerunt, tota illa subnixa fuit *Astrologiae*. An autem uroscopiae etiam, uti Io. LANGIVS ^{a)} affirmare videtur, tantam tribuerint fidem, et lotio, tanquam unico infallibilique

bilique signo, quemadmodum nostri hodie uroscopi facere solent, morborum praedixerint euentus, ego quidem de antiquissimis Aegyptiis affirmauerim nunquam, cum tantopere munditiei studio tenerentur, ut excrementa atque urinam introspicere, infra suam etiam dignitatem esse putauerint

a) *Epist. Medicin. Lib. I. Epist. XI*

§. LXIII

Quae cum ita sese habeant, quid de *praxi* illorum, quam dicimus, statuendum sit, facile est iudicatu. Praeter id, quod ISOCRATES de illa testatur, dubiis atque periculosis medicamentis illos nunquam usos fuisse, certi aliquid in specie determinare non possumus. Interim tamen, tam simplicia quam composita medicamenta apud HIPPOCRATEM, GALENUM, AETIVM, aliosque auctores veteres legimus haud pauca, quae apud Aegyptios iamiam in usu fuisse, uno quasi illi profitentur ore. De *Chirurgia* tamen siue morborum externorum curatione, remediisque externis prophylacticis, magis videntur fuisse solliciti, atque non venaesectionem solum et elysmata, balnea, frictions, unguenta, quaeque huius generis sunt alia, ad sanitatis tutamen usurpasse, verum etiam oculorum morbis curandis, instrumentis inueniendis, arti obstetriciae excolendae, assidue impendisse operam, et undique, si fabula vera est, occasionem arripuisse, ut ad maiorem artem hanc perducerent perfectionem, veterum auctorum testantur monumenta a)

a) Conf. HIERON. MERCYRIALIS *Var. Lect. Lib. II. Cap. XIX*

§. LXIIII

Ita enim ab *Hippopotamo*, uti *PLINIVS*, anilium fabularum diligentissimus compilator, ^{a)} persuadere nobis studet, venaesectio- nem didicisse feruntur. Hunc scilicet, assidua fatietate obesum exire dicit in littus, recentisque postquam harundinum caesuras ille speculatus, acutissimam viderit stirpem, corpus imprimere, venamque quandam in crure vulnerare, atque ita sanguinis pro- fluuio, morbidum alias corpus exonerare, et plagam rursus limo obducere. Eadem ratione in inueniendis clysmatibus *Ibidem* auem Aegyptiis exstitisse magistrum, praeter *AELIANVM* ^{b)} idem *PLI- NIVS* auctor est. ^{c)} Hanc enim rostri aduncitate, per eam se per- luere dicit partem, qua reddi ciborum onera maxime salubre est. Taceo in praesenti, quod oculorum morbis medendi methodum a capris didicisse citati modo auctores testentur, ^{d)} utpote quos cali- gine aut suffusione potius laborantes iunco aculeato in oculum immisso, recipere visum asserunt

a) Vid. *Hist. Nat. Lib. VIII. Cap. XXVI*

b) *Hist. Animal. Lib. II. Cap. XXXV*

c) *Loc. cit. Cap. XXVII*

d) *PLIN. loc. cit. Lib. VIII. Cap. L. et AELIANVS Lib. VII. Cap. XIV.*

Quibus adde Viri Illustr. DAN. GVIL. TRILLERI, nostratis, Programm. duo *de scarificationis oculorum historia, antiquitate et origine*; Vitemb. 1754

§. LXV

An autem *obstetriciae* etiam *artis* Aegyptii fuerint periti, quaeri

quaeri vix debet, eum ad antiquissimas illa pertineat artes; nullaque gens sine ea subsistere possit: at enimvero num a feminis etiam, uti apud nos fieri consuevit, aut a viris illa fuerit exercita; numque obstetrices illae, quarum in historia natiuitatis Mosaicae fit mentio, Aegyptiacae aut Ebraicae fuerint, curatiorem poscit a nobis indaginem. De *illo* quidem hoc dubitare nos iubet, quoniam apud antiquissimas orientis gentes, pariter atque recentiores, maritos hoc officio fungi, eosque solos uxoribus suis partum edentibus, auxiliari solitos esse, relatum legimus. ^{a)} Hoc vero quod attinet, luculentis, si recte sentiam, GVDIVS ^{b)} comprobauit testimoniis, non Aegyptiacas sed Ebraicas illas fuisse ^{c)}

^{a)} Vid. quae ex Io. LERII *Hist. Nauigat. in Brasiliam* protulit THOM. BARTHOLINVS *de insolitis partus viis* Libello, Cap. XVII. p. 152. quibus adde, quae *Disp. de Re medica veterum Ebraeor.* §. XXXXIII. disputauimus

^{b)} *Disp. de Ebraica obstetricum origine*; Lipsiae 1724

^{c)} Omne vero hoc argumentum egregie persequutus est Io. MEVRSIUS in Syntagmate *de puerperio*, quod recuf. exstat in IAC. GRONOVII *Thef. Antiquitt. Graec.* Lugd. Bat. 1697. seqq. Tom. VIII. p. 1417. atque THOM. BARTHOLINVS *Synopsi Antiquitt. veteris puerperii*; Amstelod. 1676. 12. De deabus autem partus praesidibus conf. PETRI BAILE *Dict. Hist. Crit. sub artic. IVNO*

§. LXVI

Ex *remediorum simplicium* historia, quae potissimum in usu habuerunt Aegyptii, imprimis commemorari debet celebratum illud *Nepenthes*, ὄρχης καὶ λυπης φαρμακον, ab HOMERO ^{a)} adeo decan-

LXXXVIII ANTIQVITATES MEDICINAE

decantatum, quodque teste DIODORO SICVLO, irae tristitiaeque fuit remedium, et cui, si vino permixtum id quis bibisset, tantas tribuit poeta vires, ut toto illo die non senserit tristitiam: atque neque minus ab his auctoribus laudatum illud *Moly*, cuius ope contra Circes incantamenta sequenti aevo se suosque sodales defendit Vlysses, quodque CONRINGIO teste, qui semper male de iis iudicat, superstitiosum fuit remedium. Sed cum iam ante nos viri, omni nostra laude maiores, in explicandis illis impenderint operam, ^{b)} magisque illa ad medicinam Graecorum spectent, tunc, quando de illa disputabimus, eorum uberior expositio a nobis erit exspectanda. Vt de Chamomaeo, antifebrili ab Aegyptiis usurpato remedio, in praesenti taceamus

a) HOMER. *Odyss.* Δ. v. 220

b) Prius scilicet egregie exposuit PETR. PETITVS *Diff. de Homeri Nepenthe, siue de Helenae medicamento luctum animique omnem aegritudinem abolente*; Traj. ad Rhen. 1683. 8. atque GEORG. WOLFG. WEDEL. *Progr. de Nepenthe Homeri*; Ienae 1692. Posterius vero explicandum sibi sumsit, TRILLERVS noster *Disp. de Moly Homeri detecto*; Lips. 1716. atque itidem WEDELIYS *Programmatibus tribus*; Ien. 1713

§. LXVII

Chymica autem in scientia, aut, si Diis placet, in *χημικα*, antiquissimi Aegyptii, summam cum primis et prae omnibus gentibus aliis adepti sunt laudem. OLAVS saltim BORRICHIVS, Vir praestantissimus, et si quidam, chymiae non solum in genere, verum omnis etiam sapientiae Aegyptiacae strenuus vindex, omnes

in

in id intendit nervos, ut nobis hoc persuadeat. Spectat huc integrum volumen, quo praeclare hoc de argumento commentatus est. Ad *Hermetem* prouocat, supra commemoratum, cuius cum praecipua, ex sua mente, in ea posita fuerit cura, ut arte ignobiliora metalla in nobiliora transmutaret, quid mirum, si Aegyptii omnes, quorum in addiscendis excolendisque scientiis exstitit magister, sequerentur eum ducem, idque perficerent, quod ille opus coeperat. Sed quamquam ipsum HOMERVM ille producat testem, et undiquaque conquirat testimonia, ut opinionem suam iis fulciat, nunquam tamen Viri docti exstiterunt non, qui assensum illi dare, suo dubitarunt iure, inter quos HERRMANNVS eminent CONRINGIVS, si quidam, hac in arena, aduersarius acerrimus. Prouocat BORRICHIVS neque minus ad id, quod ingentibus Aegyptii inclaruerint diuitiis, splendidissimaque erexerint aedificia; sed, Aegyptiorum regibus, si cogitemus, tertiam tam amplae regionis partem fuisse propriam; sique temperantiam, tam sanctis legibus circumscriptam, non fuisse consideres, ut multa profuse consumerentur: sine ullo certe artificio has, quinimo adhuc multo maiores corradere potuerunt diuitias. Faceſſat igitur BORRICHII illa ſententia, faceſſat, ne veterem illorum, qui iam olim ab hac diſſederunt ſententia, cantilenam recinam, ſcientia Aegyptiorum chymica, aurumque conficiendi ars; alia adhuc ſuperſunt a nobis explicanda, quae omnem eorum in hac poſitam, atque fictitiam laudem obſcurant, atque ſi nihil etiam aliud in medicina praefſiterint, aeternis illos tradunt encomiis

a) HERRM. ſcil. CONRINGIVS, quem ſupra teſtem ſapientiae Aegyptiacae

cae prouocauimus; mutata postea sententia sua, scripsit *Comment. de Hermetica Aegyptiorum vetere et noua medicina, quo simul in Hermetis Trismegisti omnia ac uniuersam cum Aegyptiorum tum Chemicorum doctrinam animaduertitur*; Helmst. 1648. 4. In quibus Chymicorum doctrinam, rigidiori subiectam examini, una cum Aegyptiorum medicina et sapientia, explosit. Cui, cum iussu FRIDERICI III. Daniae Regis, OLAVS BORRICHIVS *de Ortu et progressu Chymiae*; Hafn. 1668. opponeret libellum; CONRINGIVS in breui Apologetico, iteratae operis sui editioni, Helmst. 1669. auctiori, adiecto, ad obiectiones BORRICHII respondit: quinquennio tandem post, BORRICHIVS, iterum CONRINGIVM stringebat, Librisque II. quibus *Hermetis Aegyptiorum et Chemicorum sapientiam* a HERRM. CONRINGII animaduersionibus vindicat; Hafn. 1674. 4. prolixiori exponebat opera

§. LXVIII

Diaetetica est, quam intelligo, in qua certe excolenda omnem suam posuerunt operam, et ex qua fructus etiam deportarunt uberrimos. Praeter id enim, quod terram ubertate soli frugumque abundantia, nec non aere saluberrimo, ^{a)} beatissimam dispensauerit DEVS Aegyptiis, non, ut aliorum alias hominum fortunae ferendae longe imparium

Luxuriant animi rebus plerumque secundis,
otio sese dabant atque luxuriei, sed vilissimo utebantur victu, et quicquid ad sanitatem tuendam vitamque prolongandam faciebat, omni cura peragere studebant. Sic radicibus plerumque contenti atque fructibus terrae, ad compescendam famem, aqua autem, aut potu etiam ex hordeo parato loco vini ad extinguendam sitim utebantur.

bantur. Et quamuis carniū esum omnem viguisse apud illos omnino negari non possit; suis tamen ille erat circumscriptus limitibus,^{b)} ita, ut neque regibus, neque sacerdotibus etiam, quae volebant, comedere licitum esset, sed quae praescribebant leges. Sic bubula carne atque anserina fedulo et libenter vescebantur, de piscibus autem vel gustare tantum nefas erat. Ex leguminibus, quae alias in deliciis habebant, fabas, non edebant, immundum eas arbitrati legumen. Insuper autem exercitationibus corporis mature nauabant operam, probe perspicientes, quod quemadmodum, quod alterna requie caret, durabile non sit, et sicuti putrescant, nisi moueantur aquae: ita etiam vitam et sanitatem in mutuis his inter se mutationibus consistere, et ab iis solis esse deducendam. Munditiei adhaec maximum impendebant studium, praeeuntibus hac in re ipsis suis regibus atque sacerdotibus. Sic igitur corpus saepe lauabant, et tertio quouis die radendum curabant, ne aliquae in eo nascerentur fordes. Et ex his omnibus sanitate non solum semper fruebantur prospera, corporisque ad varia perferenda aduersa fortiebantur robur: verum ad longos atque feros etiam vitam suam prorogabant annos

- a) De aëris Aegypti salubritate prolixè satis exposuit praeter SALOM. CELLARIUM in *Originibus atque Antiquitat. Medicis*; Ienae 1701. 8. p. 37. BENIGNVS MAILETTVS, qui per plures quam sedecim annos Consulis nationis Gallicae in Aegypto functus est officio, *Descriptione Aegypti Gall. idiomate euulgata*; Part. I. pag. 18

§. LXVIII

Plura de Medicina Aegyptiorum qui scire auent, ad PROSPE-

LXXXII ANTIQVIT. MEDIC. AEGYPTIACAE

RVM ablegandi sunt ALPINVM,^{a)} qui ipse per plures annos in Aegypto commorabatur, quamquam, quae commentatus est, non antiquissimam illam populi huius medicinam exponunt, sed recentioris potius aevi, cum a Graecis atque Arabibus iam adulterata fuisset. De iis enim, quae nos exposuimus, ex instituto exposuit nullus, et praeter illa, quae apud SCHVLZIVM atque CLERICVM eruditissimos illos Historiae Medicinae Litterariae uniuersalis interpretes, reperimus, altum ubique est silentium

a) *De Medicina Aegyptiorum Libris IV. Venet. 1591. 4*

§. LXX

Atque haec, fidem promissi nuper datam, ut aliqua ex parte liberem, lubitum animo fuit, *de re medica Aegyptiorum antiqua* exponere, quae, si, leui tractata brachio, rerum harum videantur intelligentibus, quibus etiam libellum hunc meum, arido modo quamuis pumice expolitum, de meliori nota velim commendatum, calcar addent properanti, plura hac in arena proferre, atque ad reliquos etiam Orientis populos excursionem facere, et semper amorem in optimas artes testificari

EXPLICITA EST EXERCITATIO

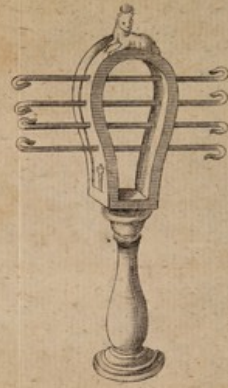
F. 2.

Fig. 1.

F. 3.

F. 4.

F. 6.

F. 5.

Tyberia f. 2.

